

Reddedilme duyarlılığı ile yalnızlık arasındaki ilişki: Kırılgan narsisizm, büyüklenmeci narsisizm ve benlik saygısının aracı rolü

Arda Çağlayaner¹ , Işıl Çoklar-Okutkan²

Anahtar kelimeler

reddedilme duyarlılığı, kırılgan narsisizm, büyüklenmeci narsisizm, patolojik narsisizm, benlik saygısı, yalnızlık

Keywords

rejection sensitivity, vulnerable narcissism, grandiose narcissism, pathological narcissism, self-esteem, loneliness

Öz

Reddedilme duyarlılığı ve yalnızlık hissi insanların hayatlarını olumsuz etkileyen psikolojik unsurlardan bazılarıdır. Alanyazın, reddedilmeye yönelik yüksek düzeyde duyarlılığa sahip olmanın yalnızlıkla ilişkili olabileceğine dair bulgular ortaya koymuştur. Bu çalışmanın amacı ise reddedilme duyarlılığı ile yalnızlık arasındaki ilişkide; kırılgan narsisizm, büyüklenmeci narsisizm ve benlik saygısının olası aracı etkilerini incelemektir. Araştırma örneklemini yaşları 18-28 arasında değişen ve İstanbul'da öğrenim gören toplam 296 [231 (%78) kadın, 63 (%21.3) erkek] üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Veri toplamak üzere Sosyo-demografik Bilgi Formu, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Patolojik Narsisizm Envanteri, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve UCLA Yalnızlık Ölçeği kullanılmıştır. Bulgular kırılgan ve büyüklenmeci narsisizm ve benlik saygısının yalnızlığı anlamlı biçimde yordayan değişkenler olduklarını göstermiştir. Seri aracılık modelleri sırandığında, reddedilme duyarlılığı ile yalnızlık arasındaki ilişkide ilk modelde sırasıyla büyüklenmeci narsisizm ve benlik saygısının, ikinci modelde sırasıyla kırılgan narsisizm ve benlik saygısının aracı roller üstlendikleri bulunmuştur. Araştırma bulguları alanyazın ışığında tartışılmış, çalışmanın sınırlılıkları, klinik uygulamaya yönelik olası katkıları ve gelecekte yapılacak araştırmalara ilişkin öneriler sunulmuştur.

Abstract

The relationship between rejection sensitivity and loneliness: The mediating roles of vulnerable narcissism, grandiose narcissism and self esteem

Rejection sensitivity and loneliness are some of the psychological factors that negatively affect people's lives. The literature has revealed evidence that rejection sensitivity may be associated with loneliness. The purpose of this study was to examine the possible mediating roles of vulnerable narcissism, grandiose narcissism, and self-esteem in the relationship between rejection sensitivity and loneliness. The research sample consisted of 296 [231 (78%) women, 63 (21.3%) men] university students in İstanbul, whose ages are between 18 and 28 years. Socio-demographic Information Form, Rejection Sensitivity Questionnaire, Pathological Narcissism Inventory, Rosenberg Self-Esteem Scale, and UCLA Loneliness Scale were used for the data collection. The findings of the analyses revealed that vulnerable narcissism, grandiose narcissism, and self-esteem significantly predict loneliness. When the serial mediation models were tested, it was found that grandiose narcissism and self-esteem in the first model, and vulnerable narcissism, and self-esteem in the second model had mediating roles respectively in the relationship between rejection sensitivity and loneliness. Research findings are discussed in the light of the literature, and the limitations of the study and its contributions to clinical practice and suggestions for future research are presented.

Atf için: Çağlayaner, A. ve Çoklar-Okutkan, I. (2021). Reddedilme duyarlılığı ile yalnızlık arasındaki ilişki: Kırılgan narsisizm, büyüklenmeci narsisizm ve benlik saygısının aracı rolü. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 5(2), 160-182.

✉ **Arda Çağlayaner** · arda.caglayaner@outlook.com | ¹Klinik Psikolog, ²Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Şehir Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul.

Geliş: 07.08.2020, **Düzelme:** 17.11.2020/30.12.2020, **Kabul:** 30.12.2020

Reddedilme ve yalnızlık, kişisel düzeyde ve kişilerarası ilişkiler alanında yaşanabilecek sorunları beraberinde getiren ve alanyazın incelendiğinde de birbirleriyle ilişkileri (Gao ve ark., 2017; London ve ark., 2007; Nowland ve ark., 2018; Watson ve Nesdale, 2012; Zimmer-Gembeck ve ark., 2014) dikkat çeken önemli kavramlardır. Çocukluk döneminde başlayıp, gelişimsel süreçte yinelenen reddedilme deneyimleri, kişinin bunlara vereceği duygusal ve davranışsal tepkileri belirlemektedir (Downey ve Feldman, 1996; Rohner, 1986, 2004). Ergenlik dönemi ve sonrasında, özellikle de üniversite yaşantısı sırasında yeni ilişkiler kurmak gerekmekte, bu aşamada da sosyal ilişkilere dair sorunlar daha çarpıcı hâle gelebilmektedir. Bu nedenle alanyazında pek çok araştırma ergenlik ve üniversite yıllarındaki kişilerarası ilişki sorunlarını erken dönem reddedilme yaşantıları temelinde (Chen ve ark., 2000; Erözkan, 2009; Koydemir-Özden ve Demir, 2009; Mattanah ve ark., 2004; Özen ve ark., 2011; Saleem ve ark., 2019; Wintre ve Yaffe, 2000) ele almıştır.

Reddedilme Duyarlılığı

Reddedilme konusunda öne çıkan kavramlardan biri “reddedilme duyarlılığı”dır. Downey ve Feldman (1996) reddedilme duyarlılığını, kaygılı biçimde reddedilme beklentisi içinde olma, reddedilme ipuçlarını algılamaya hazır olma ve reddedilmeye karşı aşırı tepki gösterme eğilimi olarak tanımlamışlardır. Reddedilme duyarlılığının çekirdeğinde reddedilmeye ilişkin kaygılı beklentiler yer almakta, bu beklentiler değer verilen kişiler tarafından reddedilme olasılığı ortaya çıktığında tetiklenmektedir (Downey ve Feldman, 1996).

Reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireyler, reddedilmeye yönelik ipuçlarını daha hızlı algılamakta ve bu ipuçları karşısında olumsuz tepkiler verebilmektedirler. Reddedilme duyarlılığı düşük olan bireyler ise diğerleri tarafından kabullenilme beklentisi içinde olsalar da reddedilme ihtimallerine yönelik yüksek düzeyde endişe yaşamamakta ve/ya üzüntü duymamaktadırlar (Downey ve Feldman, 1996). Reddedilme duyarlılığı, bakımveren ya da diğer önemli kişilerle yaşanan erken dönem, uzamış veya akut reddedilme deneyimlerinden kaynaklanan öğrenme sürecinin bir yan ürünü (Pietrzak ve ark., 2005) olarak görülmektedir. Dolayısıyla çocukluk döneminde yaşanan reddedilme deneyimleri gelecek dönemlerde yakın ilişkiler kurarken reddedilme beklentisi içinde olmaya sebep olabilir.

Levy ve arkadaşları (2001), reddedilme deneyimleri ve buna bağlı biliş, duygu ve davranışların döngüsel biçimde ortaya çıkışını açıklayan “Reddedilme Duyarlılığı Modeli”ni oluşturmuşlardır. Bu modele göre, reddedilme deneyimleri bireyi aşırı hassas kılmakta, bu hassasiyet de reddedilme konusunda kaygılı beklentileri be-

raberinde getirmektedir. Bu beklentiler, diğer insanların davranışlarına ilişkin algıyı zedeleyerek, ilişkilere zarar verecek nitelikte bir savunuculuğa sebep olabilmektedir. Kuramcılar (Levy ve ark., 2001) reddedilmenin ironik biçimde bir tür kendini gerçekleştiren kehanet döngüsüne yol açtığını ve daha fazla reddedilme deneyimini beraberinde getirdiğini ileri sürmüşlerdir.

Reddedilme Duyarlılığı ve Yalnızlık

Reddedilme duyarlılığı yüksek olan kişiler reddedilme kaygısından ötürü kişilerarası ilişkilerden kaçınarak yalnız kalabilmektedirler (Bourgeois ve Leary, 2001; MacDonald ve Leary, 2005). Kaygılı biçimde reddedilme beklentisine sahip olmanın gerginlik ve öfkeyi içeren olumsuz duygulanımla ilişkili olduğu, bu durumda düşmanlık, sosyal geri çekilme, yalnızlık ve depresyon gibi sonuçların ortaya çıkabileceği görgül çalışmalarla ortaya konmuştur (Ayduk ve ark., 2001; Romero-Canyas ve Downey, 2005). Reddedilme duyarlılığı ile yalnızlık arasındaki ilişkide sosyal ilişkilerden kaçınmanın aracı bir rol oynadığını bulan Watson ve Nesdale (2012), bu kaçınmanın tekrarlayıcı bir nitelik gösterebileceğini, sosyal izolasyon ve yalnızlıkta artışa sebep olabileceğini savunmaktadırlar.

Reddedilme Duyarlılığı ve Patolojik Narsisizm

Reddedilme duyarlılığı ile ilişkili olduğu ileri sürülen en önemli kişilik özelliklerinden biri kırılğan narsisizmdir (Besser ve Priel, 2010). Narsisizm konusundaki ilk çalışmalar genellikle büyükenmecilik boyutuna odaklanmıştır ve bu boyutun özellikleri hâlâ kişilik bozukluğunun resmî tanı kriterlerinde (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013) etkili görünmektedir. Son on yılda ise narsisizm araştırmalarında kırılğan narsisizm ayrı bir boyut olarak öne çıkmıştır ve narsisizmin çok boyutlu yapısı geniş çapta kabul görmeye başlamıştır (Jauk ve Kaufman, 2018). Narsisizm kavramının kırılğan ve büyükenmeci olmak üzere iki temel boyutta sınıflandırılacağı görüşü çok sayıda araştırma tarafından desteklenmektedir (Cain ve ark., 2008; Miller ve ark., 2017; Pincus ve ark., 2009; Pincus ve Lukowitsky, 2010; Rose, 2002; Wink, 1991). Kernberg (1975) ve Kohut (1977) kişilerarası ilişkilerde baskın olma ve kendini yüceltme gibi büyükenmeci özelliklerin, kendini aşağı ve yetersiz hissetmekle bir arada olduğunu ileri sürmüşlerdir. Çağdaş alanyazında da narsisizmin özünde hak edilmiş bir kendini önemseme hâlinin olduğu ve bu kendini önemseme halinin böbürlenme, kibir, teşhir ve manipülatif olma biçiminde ortaya çıktığı savunulmaktadır (Krizan ve Herlache, 2018). Bunun yanı sıra savunuculuk, alınganlık, utanç, kaçınma ve çekingenlik de narsisizmin kırılğan boyutu olarak ele alınmaktadır (Ellison

ve ark., 2013). Kırılgan narsisizm, içedönüklük, kusurluluk, kaygı, kötümserlik ve travmalara karşı kırılganlık barındırırken; büyüklenmeci narsisizm, dışadönüklük, kendine güven, teşhircilik, hayran olunma ihtiyacı ve saldırganlık barındırır (Wink, 1991).

Kırılgan narsisizm konusundaki kavramsallaştırma, bu boyutun reddedilme duyarlılığı ile yakından ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Üniversite öğrencileri ile yürütülmüş olan bir araştırmada (Besser ve Priel, 2010) kırılgan narsisizmin ihanete uğrama ve aşağılanma gibi kişilerarası ilişki tehditlerine karşı, büyüklenmeci narsisizmin ise başarısızlık tehdidine karşı hassas ve tepkisel olmakla ilişkili olduğu bulunmuştur. Dickinson ve Pincus da (2003) kırılgan narsisizm düzeyi yüksek bireylerin diğerleriyle kurdukları ilişkilerde daha yüksek düzeyde kaygı yaşadıklarını ileri sürmüşler ve bunun sebebinin zayıf benlik saygısı olduğunu belirtmişlerdir. Ülkemizde yürütülen bir araştırmada da (Şen, 2019) reddedilme öyküsünün ardından kırılgan narsisizm boyutunda yer alan bireylerin tepkilerinde üzümlük ve kırgınlık temasının; büyüklenmeci boyutta yer alan bireylerde ise sinirlenme temasının yoğun olduğu bulunmuştur. Ek olarak, reddedilme ve eleştirilme durumunda kırılgan boyuttaki bireylerin tepkilerinin büyüklenmecilere göre daha şiddetli/yoğun olduğu görülmüştür.

Patolojik Narsisizm ve Benlik Saygısı

Narsisizm, sıklıkla kendini sevmenin patolojik bir biçimiyle ilişkilendirilse de narsistlerin olumlu benlik görüşlerinin hem temeli hem de gerçekliği konusunda ciddi şüpheler bulunmaktadır (Zeigler-Hill ve ark., 2008). Kuramcılar narsisizmle benlik saygısı arasındaki ilişkiye şüpheyle yaklaşmaktadırlar (Kernis, 2003; Morf ve Rhodewalt, 2001).

Alanyazın ve popüler medya sıklıkla narsisizmi, özellikle de büyüklenmeci narsisizmi “şişirilmiş bir benlik saygısı” olarak tanımlamıştır. Oysa narsistik özelliklere sahip kişilerin kendilerini diğerlerinden üstün görmeleri ve belirli ayrıcalıklara sahip olduklarını hissetmeleri, onların kendilerinden hoşnut insanlar oldukları anlamına gelmemektedir (Brummelmann ve ark., 2015; Trzesniewski ve ark., 2013). Benlik saygısının bireyin kendi hakkında “iyi düşünmesi” anlamına geldiğini belirten Bushman ve Baumesiter (1998), narsisizmin ise kendi hakkında iyi düşünmeyi tutkuyla arzulamayı içerdiğini ileri sürmüşlerdir. Rosenberg (1965), benlik saygısının konu olduğu araştırmalarda bireyin kendini diğerlerinden üstün görüp görmediğinin değil, kendini yeterli ve değerli bir insan olarak değerlendirip değerlendirmediklerinin incelendiğini belirtmiştir. Özetle, benlik saygısı kişinin kendini değerli hissetmesiyle, narsisizm ise kişinin kendini diğerlerinden üstün

hissetmesiyle ilgilidir.

Narsisizmin gelişimine odaklanan kuramlar temelde iki farklı yaklaşıma sahiptir. Sosyal Öğrenme Kuramı (Millon, 1969) çocukların kendilerine ilişkin görüşlerini oluştururken, diğerlerinin kendileri hakkındaki bakış açılarını gözlemleyip içselleştirdiklerini savunmuştur. Bu kurama göre, çocuklarını özel ve diğer çocuklardan üstün gören ebeveynler davranışlarını da bu yönde düzenlemekte ve çocukta narsisizmin gelişmesine neden olmaktadır. Bu olgu “ebeveynin aşırı değerlendirilmesi” (*overvaluation*) olarak anılmaktadır (Brummelmann ve ark., 2015; Freud, 1914, 1957; Otway ve Vignoles, 2006). Psikanalitik kuramcılar (Kernberg, 1975; Kohut, 1971) ise, bunun tersine, çocukların ebeveynleriyle kurulan bağlardaki yoksunluğu telafi etmek üzere narsistik özellikler geliştirdiklerini savunmuşlar, bu durumun da özellikle ebeveynleri kendilerine karşı soğuk ve ilgisiz ise ortaya çıktığını ileri sürmüşlerdir. Bu bakış açısına göre, narsistik özelliklere sahip çocuklar sosyalleşme sürecinde sürekli ebeveynlerinden alamamış oldukları onayı ararlar. Aileleriyle birlikte araştırmaya katılan 565 çocukla yürütülen boylamsal bir araştırma (Brummelmann ve ark., 2015) sonucunda bulguların Sosyal Öğrenme Kuramını desteklediği, psikanalitik yaklaşımla çeliştiği bulunmuştur. Buna göre, ebeveynin aşırı değerlendirmesi çocukta zaman içinde narsisizmin gelişimini artırmış, fakat ebeveyn sıcaklığının eksikliği böyle bir etkide bulunmamıştır. Öte yandan, ebeveyn sıcaklığı çocuklarda benlik saygısının zaman içinde artışı yordamış, fakat aşırı değerlendirme benlik saygısı üzerinde bir etki yaratmamıştır. Sonuç olarak, çocuklar, ebeveynleri tarafından özel ve iyi şeyleri diğerlerinden daha fazla hak eden kişiler olarak görüldüklerinde, bir tür üstünlük duygusu geliştirmekte, bu da narsisizmin çekirdeğini oluşturmaktadır. Çocuklar oldukları biçimleriyle ebeveynleri tarafından takdir görüp, sevgi ve sıcaklık aldıklarında ise değerli olduklarına ilişkin bir his yaşamaktadırlar ve bu da benlik saygısının özünü oluşturmaktadır (Brummelmann ve ark., 2016).

Büyüklenmeci narsistlerin benlik saygılarını düzenlerken kibirli/kendilerini öven (*self-aggrandizing*) davranışlarda bulunma ya da benlik saygılarını tehdit eden kişileri değersizleştirme gibi bazı açık stratejilere başvurdıkları (Morf ve Rhodewalt, 2001), buna karşın kırılgan narsistlerin benlik saygılarını düzenlerken diğerlerinin onayını esas aldıkları (Cooper ve Maxwell, 1995) savunulmaktadır. Büyüklenmeci ve kırılgan narsisizm arasındaki farklara odaklanan diğer çalışmalar da büyüklenmeci narsistlerin yüksek düzeyde rekabetçi olduklarını (Morf ve ark., 2000; Ryckman ve ark., 1994), diğerlerinin onayını almak yerine ilgisini çekmek ile ilgilendiklerini (Morf ve Rhodewalt, 2001; Raskin ve ark., 1991) ortaya koymuştur. Zeigler-Hill ve arkadaşları (2008) kırılgan narsisizm örüntüsüne sahip kişilerin

benlik saygısını sürdürebilmek ve geliştirebilmek için diğerlerinin onayını aradıklarını ileri sürmüşlerdir. Dışsal onaya duyulan bağlılık, kırılğan narsistlerin yetersizlik ve aşağılık duygularının bir sonucu olarak ortaya çıkabilmekte ve onları büyülenmeci narsistlerin izlediği benliği genişletme (*self-enhancement*) stratejilerinden uzak tutmaktadır. Zeigler-Hill ve arkadaşları (2008) bu durumun, kırılğan narsistlerde daha büyük bir benlik saygısı istikrarsızlığı (*self-esteem instability*) yarattığını ve onları reddedilme gibi olumsuz deneyimlere karşı daha da kırılğan hâle getirdiğini tartışmaktadırlar.

Bazı kuramsal modeller narsisizmi dinamik bir benlik düzenleme sistemi olarak ele almaktadırlar (Campbell ve Foster, 2007; Morf ve Rhodewalt, 2001). Bu bakış açısına göre narsisizm karşılıklı olarak birbirini besleyen çok sayıda tutum, duygu, kişi-içi ve kişilerarası strateji, hedef ve davranış içerir. Bunlar birbirlerine geribildirim döngüsü ile bağlıdırlar. Böylelikle, sistemdeki bir unsur diğerlerini harekete geçirebilir, narsistik sistem aktif hâle gelebilir (Foster ve Brennan, 2011). Bir diğer deyişle, narsisizm birey için farklı zamanlarda farklı biçimlerde yükselip alçalan bir görünüm sergileyebilir (Giacomin ve Jordan, 2018). Bu yaklaşımdan yola çıkarak, reddedilme duyarlılığı yüksek kişilerin, reddedilme durumlarında karşılaştıkları tehdit ve kaygı ile baş ederken narsistik özelliklerinin etkin hâle geleceği ileri sürülebilir. Büyülenmeci özellikler kişinin diğerlerinden gelen tehdidi görmezden gelmesini ve benliği genişletici stratejilere başvurmasını sağlayabilir. Kırılğan narsistik özellikler ise, dışsal onay gereksinimini ve büyülenmeci fantezileri tehdit altına sokabilir ve bu durum da hayal kırıklığından kaçınmak üzere sosyal olarak geri çekilmeyi beraberinde getirebilir.

Benlik Saygısı ve Yalnızlık

Yalnız insanların en belirgin özelliklerinden birinin düşük benlik saygısı olduğu araştırmalarca ortaya konmuştur. Hem çocuklar hem ergenler hem de yetişkinlerle yapılan araştırmalar (Brage ve Meredith, 1994; Fordham ve Stevenson-Hinde, 1999; Larson ve Verma 1999; McWhirter, 1997; Schultz ve Moore, 1988) düşük benlik saygısı ile yalnızlık arasındaki ilişkiye dair kanıtlar sunmaktadır. Boylamsal araştırmalar ise düşük benlik saygısının yalnızlığın gelişiminde ve sürmesinde önemli bir etkiye sahip olduğunu (Brage ve Meredith, 1994; Cutrona, 1982) bulmuşlardır. Bu ilişkinin doğrusal bir ilişkiden çok karşılıklı olduğu da (Peplau ve ark., 1982) tartışılmıştır. Sosyal ilişkilerin benlik kavramının oluşumunda oynadığı önemli rol göz önünde bulundurulduğunda, yalnızlığın benlik saygısına zarar vererek olumsuz bir benlik kavrayışına sebep olması da mümkün görünmektedir (Peplau ve ark., 1982). Heinrich ve Gullone (2006) bu sürecin düşük benlik saygısı ve yalnızlığın

birbirini beslediği bir döngüyle sonuçlanabileceğini ileri sürmüşlerdir. Nitekim yalnız insanların kendilerini küçük gördükleri, diğerlerinden aşağı ve değersiz olduklarına inandıkları bulunmuştur (Horowitz ve ark., 1982; Jones ve Moore, 1987).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, reddedilme duyarlılığı ve yalnızlık arasındaki ilişkide kırılğan narsisizm, büyülenmeci narsisizm ve benlik saygısının olası aracı rollerinin sınaması amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında narsisizm klinik olmayan bir örnekleme çok boyutlu bir kişilik özelliği (*trait*) olarak ele alınmıştır. Büyülenmeci ve kırılğan narsisizm kavramları katılımcıların bu boyutlardan elde ettikleri toplam puanı yansıtmakta, bir bozukluk olarak değerlendirilmemektedir. Kurulan araştırma modeli erken çocukluk yaşantılarında karşılaşılan reddedilme deneyimlerinin sebep olduğu bilişsel, duygusal ve davranışsal yatkınlıklarla oluştuğu ileri sürülen reddedilme duyarlılığının (Downey ve Feldman, 1996), yine erken çocukluk döneminde bakımveren ile kurulan ilişkinin niteliğine bağlı olarak gelişen narsistik özelliklerle (Brummelman ve ark., 2015; Kernberg, 1975; Otway ve Vignoles, 2006) ve benlik saygısı ile (Brummelman ve ark., 2016) ilişkisine odaklanmıştır. Benlik saygısının narsisizmin büyülenmeci ve kırılğan boyutuyla arasındaki ilişkinin farklılığı (Jauk ve Kaufman, 2018) dikkate alınarak iki farklı seri aracılık modeli test edilmiştir.

Araştırmada ileri sürülmüş olan hipotezler şu şekilde sıralanabilir: (1) Kırılğan narsisizm, büyülenmeci narsisizm, reddedilme duyarlılığı ve benlik saygısı, yalnızlığı anlamlı biçimde yordamaktadırlar (2) Reddedilme duyarlılığı ve yalnızlık arasındaki ilişkide, büyülenmeci narsisizm ve benlik saygısının seri aracılık etkileri anlamlıdır (3) Reddedilme duyarlılığı ve yalnızlık arasındaki ilişkide, kırılğan narsisizm ve benlik saygısının seri aracılık etkileri anlamlıdır. Araştırma kapsamında, bu üç hipoteze yanıt aranmış, veri analizinden elde edilen bulgular alanyazın ışığında tartışılmıştır.

YÖNTEM

Örnekleme

Çalışma örnekleme İstanbul'da bir vakıf üniversitesinde lisans öğrenimi görmekte olan 296 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmadaki kadın katılımcı sayısı 231 (%78), erkek katılımcı sayısı 63'tür (%21.3), iki katılımcı ise (%0.7) cinsiyet bilgisi vermemiştir. Katılımcıların yaş ortalamaları 20.18'dir (yaş aralığı 18-28, $SS = 2.76$). Katılımcıların 163'ü (%55.1) İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, 46'sı (%15.5) İlahiyat Fakülte-

si, 34'ü (%11.5) Mühendislik Fakültesi, 27'si (%9.1) Hukuk Fakültesi, 21'i (%7.1) İletişim Fakültesi'nde öğrenim görmektedir, 5 katılımcı (%1.7) ise öğrenim gördüğü fakülteyi belirtmemiştir. Lisans öğrenimi gören katılımcılardan 117'si (%39.5) 1. sınıf, 77'si (%26) 2. Sınıf, 46'sı (%15.5) 3. Sınıf, 52'si (%17.7) 4. sınıfta öğrenim gördüğünü belirtmiş, 4 katılımcı (%1.3) ise katılımcı sınıfta öğrenim gördüğünü belirtmemiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Bilgilendirilmiş Onam Formu, Demografik Bilgi Formu, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Patolojik Narsisizm Envanteri, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve UCLA Yalnızlık Ölçeği aracılığıyla veri toplanmıştır.

Sosyo-Demografik ve Kişisel Bilgi Formu Katılımcılardan yaş, cinsiyet, yaşamın çoğunluğunun geçirildiği yer (Kırsal/kentsel), kiminle yaşadıkları (Aile/arkadaş/eş-sevgili/yurt/yalnız) gibi bilgiler alınmıştır.

Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Downey ve Feldman (1996) tarafından geliştirilmiş olan Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Göncü-Köse ve arkadaşları (2017) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek, kişinin reddedilmesinin olası olduğu bazı varsayımsal sosyal durumları içeren 18 maddeden oluşur. Katılımcılar bu maddeleri 6'lı Likert tipi ölçek üzerinden; hem karşılaştıkları durum karşısındaki kaygı derecelerini, hem de karşı tarafa bekledikleri tutumu belirterek değerlendirirler. Orijinal çalışmada (Downey ve Feldman, 1996) ölçeğin Cronbach Alfa içtutarlılık değerinin .81 olduğu, test-tekrar test güvenilirlik katsayısının ise .83 olduğu bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmasında (Göncü-Köse ve ark., 2017) içtutarlılık katsayısı iki ayrı çalışmada .82 ve .85 bulunmuştur. Bu araştırma kapsamında ise ölçeğin içtutarlılık katsayısı .85 olarak bulunmuştur.

Patolojik Narsisizm Envanteri Patolojik Narsisizm Envanteri, Pincus ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilmiş olup, Türkçeye uyarlama çalışmaları ise Şen ve Barışkın (2019) tarafından yapılmıştır. Ölçek, 6'lı Likert tipinde olup, 52 maddeden oluşmaktadır. Narsisizmi, büyüklenmeci ve kırılğan olmak üzere iki ana faktör ve 7 alt faktör olarak ölçmektedir. Ölçeğin Türkçe standardizasyonunda ise 6 faktörlü bir yapı ortaya konmuş olup, faktörler "fark edilmeye yönelik beklentiler", "büyüklenmeci kendilik", "kırılğan kendilik", "kendini onaylatma", "büyüklenmeci hayaller", "kendini feda" olarak isimlendirilmişlerdir. Orijinal çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa değerinin .95 olduğu, alt ölçeklerin güvenilirlik katsayılarının ise .78-.93 arasında

değiştirdiği bulunmuştur. Türkçe uyarlama çalışmasında ölçek toplam puanının Cronbach Alfa içtutarlılık katsayısının .93 olduğu, alt boyutların içtutarlılık katsayılarının da .58-.92 arasında, test tekrar test güvenilirlik katsayılarının da .81-.93 arasında olduğu bulunmuştur. Araştırmacılarla (Şen ve Barışkın, 2019) iletişime geçildiğinde, büyüklenmeci narsisizm boyutunun Cronbach Alfa içtutarlılık katsayısının .83, kırılğan narsisizm boyutununkinin ise .93 olduğu bilgisi alınmıştır. Bu çalışma kapsamında ise, ölçeğin toplam puanının içtutarlılık katsayısı .93, büyüklenmeci narsisizm alt ölçeğinin içtutarlılık katsayısının .82, kırılğan narsisizm alt ölçeğinin içtutarlılık katsayısının .92 olduğu, alt boyutların içtutarlılık katsayılarının ise .67-.92 arasında değiştiği bulunmuştur.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiş olan Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin Türkçe standardizasyonu ilk olarak Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmıştır. Ölçek toplamda 63 madde ve 12 alt alandan oluşmakta olup, bu araştırmada 10 maddeden oluşan Benlik Saygısı alt ölçeği kullanılmıştır. Benlik saygısı alt alanı, 5 olumlu, 5 olumsuz olmak üzere 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 4'lü Likert tipi bir ölçme aracıdır, puanlamasında düşük puan benlik saygısı düzeyinin yüksekliğini; yüksek puan da benlik saygısı düzeyinin düşüklüğünü gösterir (Tukuş, 2010). Orijinal çalışmada (Rosenberg, 1965) ölçeğin Cronbach Alfa içtutarlılık katsayısının .86 olduğu bulunmuştur. Türkçe uyarlama çalışmasında ölçeğin Cronbach Alfa içtutarlılık katsayısı .71 ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .75 bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında ölçeğin içtutarlılık katsayısı .86 bulunmuştur.

UCLA Yalnızlık Ölçeği Russell ve arkadaşları (1978) tarafından geliştirilen UCLA (*University of California at Los Angeles*) Yalnızlık Ölçeği, Russell ve arkadaşları (1980) tarafından revize edilmiştir. Ölçeğin Türkçe standardizasyonu, Demir (1989) tarafından yapılmıştır. UCLA Yalnızlık Ölçeği, 4'lü Likert tipi bir ölçek olup, 10'u ters puanlanan, toplam 20 sorudan oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan 80 olup, yüksek puanlar yüksek yalnızlık düzeyine işaret etmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı geliştirildiği ilk çalışmada .96, revizyon çalışmasında .94, Türkçe uyarlama çalışmasında .96 olarak bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında ise ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .85 olarak bulunmuştur.

İşlem

Araştırmanın yürütüldüğü İstanbul Şehir Üniversitesi'nin Araştırma Etik Kurulu'nun 11.11.2019 tarihli,

44/2019 sayılı toplantısının 1 numaralı kararı ile araştırmanın etik onayı alınmış ve veri toplama süreci farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin aldıkları ortak derslerde dersin öğretim üyesinden izin alınarak yürütülmüştür. Normal koşullarda veri toplamaya devam edilerek daha fazla erkek katılımcıdan veri elde edilmesi planlanmış, ancak Covid-19 salgını nedeniyle uzaktan eğitime geçilmesiyle daha fazla veri toplanamamıştır. Çevrimiçi veri toplama yöntemi ise ölçeklerin uzunluğu, farklı iki yöntemle veri toplamanın yaratabileceği karıştırıcı etki ve de içinde bulunulan dönemin verileri etkileyebileceği düşüncesiyle kullanılmamıştır.

Veri Analizi

Araştırmada kullanılan ölçme araçları toplam 296 öğrenci tarafından doldurulmuş, analizlerden önce verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığı test edilmiştir. Yapılan normallik testi sonuçlarından elde edilen çarpıklık ve basıklık değerleri esas alınmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1.0 ve +1.0 arasında yer alması normal dağılıma uygunluk (Tabachnick ve Fidell, 2013) olarak kabul edilmiştir. Tek boyutlu normallik analizi yapılarak, veri seti üzerinde her bir değişkenin aldığı aşırı değerler SPSS programında artık değerler üzerine kurulu grafiklerin incelenmesi yoluyla belirlenmiş, reddedilme duyarlılığı ve patolojik narsisizm skorlarında uç değerlere sahip altı katılımcı veri setinden çıkarılmıştır. Ardından Mahalanobis Uzaklığı (MU) Yöntemi kullanılarak çok yönlü uç değer analizi yapılmıştır. Elde edilen Mahalanobis uzaklık değerlerinin minimum değeri .76, maksimum değeri 19.70 bulunmuştur. Beş değişken için $p < .001$ anlamlılık düzeyinde belirlenmiş olan kritik değer 20.52 olup (Tabachnick ve Fidell, 2013) analiz sonucunda bu değer üzerinde uç değere sahip katılımcı bulunmadığı görülmüş, bu aşamada veri setinden hiçbir katılımcı çıkarılmamıştır.

Araştırmada kurulan hipotezleri test etmek amacıyla SPSS 22 paket programı ve aracılık modellerinin test edilmesi için Hayes (2018) tarafından geliştirilen (www.afhayes.com) PROCESS 3.5 makro eklentisi kullanılmıştır. Bu yazılım bootstrapping (yeniden örnekleme) yöntemini kullanarak, orijinal veriden yeniden elde edilen büyük veri setlerine dayalı %95 güven aralığı çıktılarını üretmekte ve çok sayıda regresyon eşitliğinin modellenebilmesini sağlamaktadır (Hayes, 2013; Hayes ve ark., 2017). Bootstrap yönteminin, Baron ve Kenny'nin (1986) geleneksel yönteminden ve Sobel testinden (Sobel, 1982) daha güvenilir sonuçlar verdiği öne sürülmektedir (Hayes, 2018; Preacher ve ark., 2007; Zhao ve ark., 2010). Bu çalışmada da aracı değişkenlerin dolaylı etkileri bootstrap tekniği kullanılarak üretilmiş 5000 kişilik örneklem üzerinden yorumlanmıştır. Aracı değişkenlerin %95 güven aralığında sıfırın bulun-

maması dolaylı etkinin sıfırdan farklı, yani anlamlı olduğuna işaret etmektedir (Preacher ve Hayes, 2008).

Aracı değişken analizine yönelik birbirinden farklı yaklaşımlar bulunmaktadır, nedensel adım yaklaşımı (Baron ve Kenny, 1986) aracılık etkilerini test edebilmek için belirli kriterlerin karşılanması gerekliliğini savunur. Buna göre, bağımlı değişken ve bağımsız değişken arasında, bağımlı değişken ve aracı değişken arasında ve aracı değişken ile bağımlı değişken arasındaki ilişkilerin anlamlı olması gerekmektedir. Ancak bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasında anlamlı ilişki olması gerekliliği araştırmacılarca eleştirilmiş, Zhao ve arkadaşları (2010) aracı etkinin bu kriter karşılanmaksızın da ortaya çıkabileceğini belirtmişlerdir.

Zhao ve arkadaşları (2010) nedensel adım yaklaşımına alternatif oluşturacak bir yaklaşım ileri sürmüşler ve bootstrap yöntemiyle yürütülen analizler için beş aracılık ilişkisi tanımlamışlardır. Buna göre; bağımsız değişken ile aracı değişken arasındaki yol katsayısı (a) ve aracı değişken ile bağımlı değişken arasındaki yol katsayısının (b) çarpımından elde edilen (axb) dolaylı etki katsayısı, bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasındaki yol katsayısı (c) ile aynı işaretli ve istatistiksel açıdan anlamlı ise buna (1) tamamlayıcı aracılık (*complementary mediation*), ters yönde işaretli (biri negatifken diğeri pozitif ise) ve anlamlı ise (2) rekabetçi aracılık (*competitive mediation*), bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasındaki dolaylı etki anlamlı, doğrudan etki anlamsız ise (3) yalnızca dolaylı aracılık (*indirect-only mediation*), bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasındaki doğrudan etki anlamlı, dolaylı etki anlamsız ise (4) yalnızca doğrudan aracılık (*direct-only mediation*), hem doğrudan hem de dolaylı etkinin anlamlı olmaması ise (5) aracı etkinin bulunmaması (*non-mediation*) olarak tanımlanmaktadır. Bu araştırma kapsamında aracı etkiler Zhao ve arkadaşları (2010) tarafından ileri sürülen yaklaşımla değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Araştırma Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistikler ve Değişkenler Arası Korelasyonlar

Ölçeklerden elde edilen ortalama puanlar, standart sapma değerleri ve ölçeklerin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı değerleri Tablo 1'de verilmiştir.

Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkiler

Reddedilme duyarlılığı, patolojik narsisizm toplam puanı, patolojik narsisizmin iki temel boyutu olan büyüklenmeci narsisizm ve kırılğan narsisizm, benlik saygısı, yalnızlık ve cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkiler Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi ile

Tablo 1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistikler ve İçtutarlılık Katsayıları

	Ort.	SS.	Min.	Maks.	Bas.	Çarp	α
Yalnızlık	34.27	10.40	20.00	69.00	.754	.300	.85
R. Duy.	18.20	4.77	6.15	33.08	-.102	.292	.85
B. Say.	29.32	5.49	11.00	40.00	.018	.288	.86
PNE Top.	134.00	37.47	38.00	228.00	-.392	-.034	.93
B. Nar.	32.94	10.77	7.00	60.00	-.495	.288	.82
K. Nar.	91.48	30.63	19.00	169.00	-.338	.291	.92

Not: Yalnızlık: UCLA Yalnızlık Envanteri Toplam Puanı, R. Duy: Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Toplam Puanı, B. Say: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Toplam Puanı, PNE Toplam: Patolojik Narsisizm Envanteri Toplam Puanı, B. Nar.: Büyüklenmeci Narsisizm Alt Ölçeği Toplam Puanı, K. Nar.: Kırılgan Narsisizm Alt Ölçeği Toplam Puanı

Tablo 2. Araştırmada Kullanılan Ölçek Toplam Puanları, Patolojik Narsisizm Envanteri Alt Boyutları ve Cinsiyet Arasındaki İlişkiler

	1	2	3	4	5	6	7
1. Cinsiyet	-						
2. Yalnızlık	.01	-					
3. R. Duy.	-.15*	.25**	-				
4. B. Say.	.02	-.50**	-.25**	-			
5. PNE	.02	.25**	.46**	-.26**	-		
6. B. Nar.	.12*	-.11	.14*	.17**	.62**	-	
7. K. Nar.	-.05	.32**	.50**	-.36**	.96**	.38**	-

Not 1: * $p < .05$, ** $p < .001$. **Not 2:** 1. Cinsiyet (0 = kadın, 1 = erkek), 2. Yalnızlık: UCLA Yalnızlık Envanteri Toplam Puanı, 3. R. Duy: Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Toplam Puanı, 4. B. Say: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Toplam Puanı, 5. PNE: Patolojik Narsisizm Envanteri Toplam Puanı, 6. B. Nar.: Büyüklenmeci Narsisizm Alt Ölçeği Toplam Puanı, 7. K. Nar.: Kırılgan Narsisizm Alt Ölçeği Toplam Puanı

değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda yalnızlık değişkeninin kırılğan narsisizm ($r = .32, p < .001$) ve reddedilme duyarlılığı ($r = .25, p < .001$) ile pozitif yönde, benlik saygısı ($r = -.50, p < .001$) ile negatif yönde anlamlı bir ilişki gösterdiği, cinsiyet ile ($r = .01, p > .05$) ve büyüklenmeci narsisizm ($r = -.11, p > .05$) ile anlamlı bir ilişki göstermediği bulunmuştur. Benlik saygısının ise kırılğan narsisizmle negatif yönde ($r = -.36, p < .001$), büyüklenmeci narsisizm ile pozitif yönde ($r = .17, p < .001$) anlamlı ilişki gösterdiği görülmüştür. Ayrıca büyüklenmeci narsisizm ve kırılğan narsisizm arasında da ($r = .38, p < .001$) anlamlı düzeyde ve pozitif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Analize ait tüm korelasyon katsayıları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Yalnızlığın Yordayıcılarına İlişkin Regresyon Analizi Bulguları

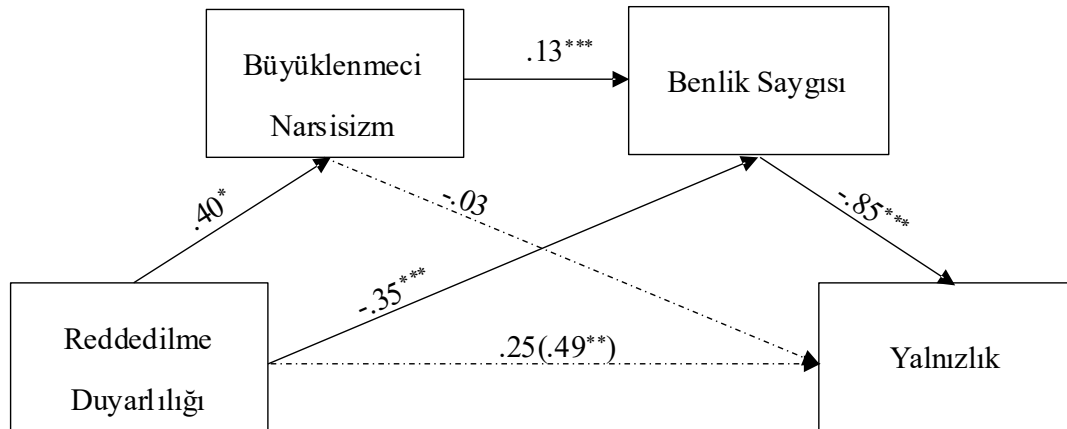
Yalnızlığın yordayıcılarını görebilmek için hiyerarşik regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Korelasyon analizinde yalnızlıkla anlamlı ilişki göstermediği için ($r = .01, p > .05$) cinsiyet değişkeni analize dâhil edilmemiştir. Hiyerarşik regresyon analizinin ilk basamağında reddedilme duyarlılığının yalnızlığı anlamlı biçimde yordadığı ($\beta = .22, t = 3.46, p < .005$) ve yalnızlık değişkenindeki varyansın %5’ini açıkladığı ($R^2 = .05, F_{1,238} = 11.96, p < .005$) görülmüştür. İkinci aşamada patolojik narsisizmin iki temel boyutu olan kırıl-

ğan narsisizm ve büyüklenmeci narsisizm modele eklenmiş, hem büyüklenmeci ($\beta = -.25, t = -3.95, p < .001$) hem de kırılğan narsisizmin ($\beta = .38, t = 5.14, p < .001$) yalnızlığı anlamlı biçimde yordadığı, buna karşın reddedilme duyarlılığının bu basamakta modele sunduğu katkının anlamlılığını yitirdiği ($\beta = .05, t = .69, p > .05$) görülmüştür. Kırılgan narsisizm ve büyüklenmeci narsisizmin anlamlı katkı sağladığı bu modelin, varyansın %17’sini ($R^2 = .17, F_{3,236} = 15.56, p < .001$) açıkladığı bulunmuştur. Üçüncü ve son aşamada benlik saygısı modele dâhil edilmiş ve yalnızlığı anlamlı biçimde yordadığı ($\beta = -.36, t = -5.42, p < .001$) bulunmuştur. Reddedilme duyarlılığının bu aşamada da modele anlamlı katkı sağlamadığı ($\beta = .04, t = .51, p > .05$), kırılğan narsisizmin anlamlı katkısını sürdürdüğü ($\beta = .21, t = 2.74, p < .05$) fakat hem sağladığı katkının hem de bu katkının anlamlılık düzeyinin azaldığı, büyüklenmeci narsisizmin ise modele sağladığı katkının anlamlılığını yitirdiği ($\beta = -.11, t = -1.72, p > .05$) görülmüştür. Elde edilen son modelin yalnızlık değişkenindeki varyansın %26’sını açıkladığı ($R^2 = .26, F_{4,235} = 20.40, p < .001$) bulunmuştur. Reddedilme duyarlılığının yalnızlığın yordayıcısı olma niteliğini, kırılğan narsisizm ve büyüklenmeci narsisizm değişkenleri modele eklendiğinde sürdürmediği dikkat çekmiştir. Benlik saygısı modele dâhil edildikten sonra da büyüklenmeci narsisizmin modele sunduğu katkının ortadan kalktığı, kırılğan narsisizmin

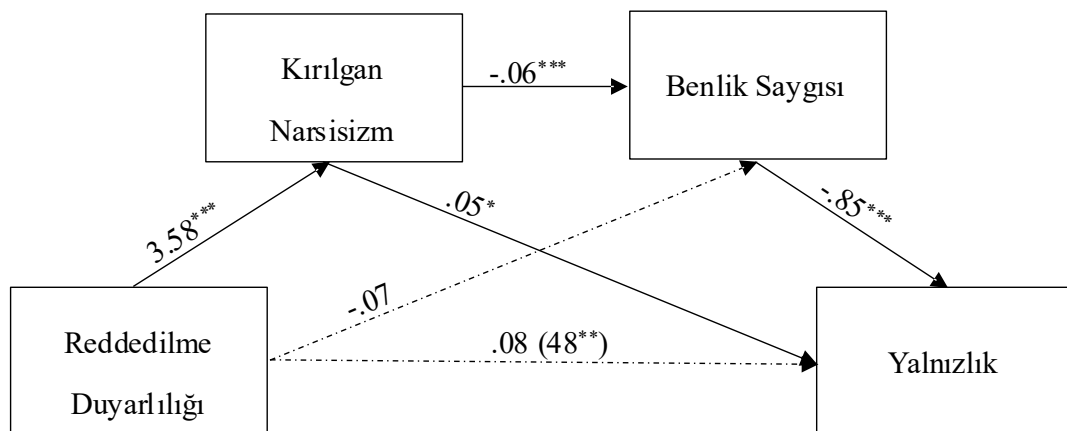
Tablo 3. Yalnızlığın Yordayıcılarına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları

	Model 1			Model 2			Model 3		
	B	SH	β	B	SH	β	B	SH	β
R. Duy.	.48	.14	.22**	.11	.16	.05	.08	.15	.04
B. Nar.				-.24	.06	-.25***	-.11	.06	-.11
K. Nar.				.13	.03	.38***	.07	.03	.21*
B. Say.							-.66	.12	-.36***
R^2 (R^2 değişim)		.05(.05)			.17(.12)			.26(.09)	
F		11.96**			15.56***			20.40***	
ΔR^2 için F		11.96**			16.58***			29.33***	

Not: * $p < .05$, ** $p < .005$, *** $p < .001$

Şekil 1. Reddedilme Duyarlılığı ile Yalnızlık Arasındaki İlişide Büyüklenmeci Narsisizm ve Benlik Saygısının Aracılık Etkileri. Not: * $p < .05$, ** $p < .005$, *** $p < .001$; Sunulan etkiler standardize edilmemiştir. İstatistiksel açıdan anlamlı olmayan etkiler kesik çizgi ile gösterilmiştir.

Şekil 2. Reddedilme Duyarlılığı ile Yalnızlık Arasındaki İlişide Büyüklenmeci Narsisizm ve Benlik Saygısının Aracılık Etkileri. Not: * $p < .05$, ** $p < .005$, *** $p < .001$; Sunulan etkiler standardize edilmemiştir. İstatistiksel açıdan anlamlı olmayan etkiler kesik çizgi ile gösterilmiştir.

ise modele sunduğu katkının anlamlılık düzeyinde düşüş olduğu görülmüştür. Regresyon analizine ilişkin bulgular Tablo 3'te özetlenmiştir.

Reddedilme Duyarlılığı ile Yalnızlık Arasındaki İlişide Seri Aracılık Etkilerine İlişkin Bulgular

Seri aracılık etkisini analiz etmek PROCESS makro

eklentisi (Hayes, 2018) kullanılmış ve seri aracılık modelleri Model 6 (*Serial multiple mediation model*) ile test edilmiştir. Analizler Bootstrapping yöntemiyle, orijinal veriden elde edilen 5000 yeni örnekleme dayalı %95 güven aralığı çıktılarının değerlendirilmesiyle incelenmiştir. Analizler büyüklenmeci narsisizm ve kırılgan narsisizm için iki ayrı model üzerinden gerçekleştirilmiş ve raporlanmıştır. İki aracı değişkenin

olduğu seri aracılık modellerinde, üç dolaylı etki sınanmaktadır. Modellerde ilk olarak reddedilme duyarlılığının yalnızlık üzerinde büyülenmeci narsisizm/kırılğan narsisizm aracılığıyla sahip olduğu dolaylı etki sınanmıştır. Sınanan ikinci dolaylı etki (Hipotez 2 ve Hipotez 3) reddedilme duyarlılığının yalnızlık üzerinde sırasıyla büyülenmeci narsisizm/kırılğan narsisizm ve benlik saygısı üzerinden sahip olduğu dolaylı etkidir. Etkisi incelenen üçüncü dolaylı etki ise, reddedilme duyarlılığının benlik saygısı aracılığı ile yalnızlık üzerindeki dolaylı etkisidir. Ek olarak, reddedilme duyarlılığı ile yalnızlık arasındaki toplam etki (c) ve aracı değişkenler modele dâhil edildikten sonra reddedilme duyarlılığının yalnızlık üzerindeki etkisi (c') analiz edilerek, raporlanmıştır.

Reddedilme Duyarlılığı ile Yalnızlık Arasındaki İlişkide Büyülenmeci Narsisizm ve Benlik Saygısının Seri Aracılık Etkilerine İlişkin Bulgular

Şekil 1'de gösterilen modelin bulguları, reddedilme duyarlılığının büyülenmeci narsisizm ($\beta = .40, t = 2.71, p < .05$) üzerindeki etkisinin pozitif yönde ve benlik saygısı ($\beta = -.35, t = -4.70, p < .001$) üzerindeki etkisinin negatif yönde ve anlamlı olduğunu göstermektedir. Büyülenmeci narsisizmin benlik saygısı üzerindeki etkisi pozitif yönde ve anlamlıdır ($\beta = .13, t = 1.95, p < .001$). Yalnızlık üzerindeki doğrudan etkiler incelendiğinde ise benlik saygısının etkisinin negatif yönde ve anlamlı olduğu ($\beta = -.85, t = -7.69, p < .001$) bulunmuştur. Büyülenmeci narsisizmin ($\beta = -.03, t = .58, p > .05$) ve reddedilme duyarlılığının ise ($\beta = .25, t = 1.95, p > .05$) yalnızlık üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür.

Aracılık modelleri incelendiğinde, kurulan bu modelde reddedilme duyarlılığının yalnızlık üzerinde büyülenmeci narsisizmin aracılığıyla gösterdiği dolaylı etkinin istatistiksel açıdan anlamsız olduğu [IE: $-.01, \%95$ CI $(-.0745, .0298)$], ikinci dolaylı etki olan seri aracılığın anlamlı olduğu; reddedilme duyarlılığı ile benlik saygısı arasındaki ilişkiye önce büyülenmeci narsisizm, ardından benlik saygısının sıralı olarak aracılık ettiği [IE: $-.04, \%95$ CI $(-.1027, -.0128)$]; reddedilme duyarlılığının yalnızlık üzerinde benlik saygısı aracılığı ile dolaylı etkisinin de anlamlı olduğu [IE: $.2922, \%95$ CI $(.1488, .4859)$] görülmektedir.

Reddedilme duyarlılığının yalnızlık üzerindeki toplam etkisi (c) pozitif yönde ve anlamlıdır ($\beta = .49, t = 3.53, p < .001$). Aracı değişkenler modele dâhil edildikten sonra ise reddedilme duyarlılığının yalnızlık üzerindeki etkisinin (c') anlamlılığını yitirdiği ($\beta = .25, t = 1.95, p > .05$) bulunmuştur. Bu bulgu, reddedilme duyarlılığı ile yalnızlık arasındaki ilişkiye bü-

yüklenmeci narsisizm ve benlik saygısının aracılık ettiğini göstermektedir. Elde edilen modelin yalnızlık değişkenindeki varyansın %26'sını açıkladığı görülmektedir ($R^2 = .26, F_{3,243} = 27.19, p < .001$). Zhao ve arkadaşlarının (2010) önerdiği yaklaşım çerçevesinde değerlendirildiğinde, büyülenmeci narsisizm ve benlik saygısının reddedilme duyarlılığı ve yalnızlık arasındaki ilişkideki seri aracılık etkisi yalnızca dolaylı etki aracılığıdır. Analiz sonucunda elde edilen dolaylı etki, standart hata ve güven aralığı değerleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Reddedilme Duyarlılığı ile Yalnızlık Arasındaki İlişkide Kırılğan Narsisizm ve Benlik Saygısının Seri Aracılık Etkilerine İlişkin Bulgular

Şekil 2'de gösterilen modelin bulguları reddedilme duyarlılığının kırılğan narsisizm ($\beta = 3.58, t = 10.17, p < .001$) üzerindeki etkisinin pozitif yönde ve anlamlı olduğunu, benlik saygısı ($\beta = -.07, t = -.76, p > .05$) üzerindeki etkisinin ise anlamlı olmadığını göstermektedir. Kırılğan narsisizmin benlik saygısı üzerindeki etkisi negatif yönde ve anlamlıdır ($\beta = -.06, t = -.65, p < .001$). Yalnızlık üzerindeki doğrudan etkiler incelendiğinde ise benlik saygısının ($\beta = -.85, t = -6.77, p < .001$) negatif yönde ve kırılğan narsisizmin ($\beta = .05, t = 2.19, p < .05$) pozitif yönde anlamlı etkiye sahip oldukları, reddedilme duyarlılığının ise ($\beta = .08, t = .55, p > .05$) doğrudan etkisinin anlamlı olmadığı görülmektedir.

Aracılık etkileri incelendiğinde ise reddedilme duyarlılığı ile yalnızlık arasındaki ilişkide kırılğan narsisizmin aracı etkisini sınanan ilk dolaylı etkinin [IE: $.19, \%95$ CI $(.0333, .3360)$] ve ikinci dolaylı etki olan seri aracılığın anlamlı olduğu; reddedilme duyarlılığı ile benlik saygısı arasındaki ilişkiye önce kırılğan narsisizm, ardından benlik saygısının sıralı olarak aracılık ettiği [IE: $.16, \%95$ CI $(.0879, .2874)$], üçüncü dolaylı etkinin ise anlamlı olmadığı, bu modelde reddedilme duyarlılığının, benlik saygısı üzerinden yalnızlık üzerindeki dolaylı etkisinin anlamlı olmadığı [IE: $.04, \%95$ CI $(-.0813, .1976)$] görülmektedir.

Bu modelde reddedilme duyarlılığının toplam etkisi (c) pozitif yönde ve anlamlı ($\beta = .48, t = 3.49, p < .001$) bulunmuştur. Aracı değişkenler modele dâhil edildikten sonra ise reddedilme duyarlılığının yalnızlık üzerindeki etkisinin (c') anlamlılığını yitirdiği ($\beta = .08, t = .56, p > .05$) bulunmuştur. Bu bulgu, reddedilme duyarlılığı ile yalnızlık arasındaki ilişkiye kırılğan narsisizm ve benlik saygısının aracılık ettiğini göstermektedir. Elde edilen modelin yalnızlık değişkenindeki varyansın %25'ini açıkladığı görülmektedir ($R^2 = .25, F_{3,238} = 26.66, p < .001$). Zhao ve arkadaşlarının

Tablo 4. Reddedilme Duyarlılığının Yalnızlık Üzerindeki Doğrudan ve Dolaylı Etkileri (Büyüklenmeci Narsisizm İçin)

	Model 1			Model 2			Model 3			Dolaylı Etkiler		
	Bağımlı değ: B. Nar.			Bağımlı değ: B. Say.			Bağımlı değ: Yalnızlık			IE	SH	%95 BCa GA
	β (SH)	p	%95 BCa GA	β (SH)	p	%95 BCa GA	β (SH)	p	%95 BCa GA			
R. Duy.	.40 (.15)	.01	[.10; .68]	-.35 (.07)	.00	[-.49; .20]	.25 (.13)	.06	[-.14; .07]			
B. Nar.				.13 (.03)	.00	[.06; .18]	-.03 (.05)	.56	[-.14; .07]			
B. Say.							-.85 (.11)	.00	[-1.06; -.63]			
Toplam Etki [R. Duy. (c)]							.49 (.13)	.00	[.21; .77]			
R. Duy. → B. Nar. → Yalnızlık										-.01	.02	[-.07; .03]
R. Duy. → B. Nar. → B. Say. → Yalnızlık										-.04	.02	[-.10; -.01]
R. Duy. → B. Say. → Yalnızlık										.29	.08	[.15; .48]
R ²	.02			.12			.26					

Not: R. Duy: Reddedilme Duyarlılığı, B. Nar: Büyüklenmeci Narsisizm, B. Say: Benlik Saygısı, SH: Standart hata, BCa GA: Yanlılık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş (Bias corrected and accelerated) 5000 bootstrap örnekleme Güven Aralıkları, IE: Dolaylı etki nokta tahmini

Tablo 5. Reddedilme Duyarlılığının Yalnızlık Üzerindeki Doğrudan ve Dolaylı Etkileri (Kırılgan Narsisizm İçin)

	Model 1			Model 2			Model 3			Dolaylı Etkiler		
	Bağımlı değ: K. Nar.			Bağımlı değ: B. Say.			Bağımlı değ: Yalnızlık			IE	SH	%95 BCa GA
	β (SH)	p	%95 BCa GA	β (SH)	p	%95 BCa GA	β (SH)	p	%95 BCa GA			
R. Duy.	3.58 (.35)	.00	[2.88; 4.26]	-.07 (.08)	.44	[-.23; .10]	.08 (.14)	.57	[-.20; .37]			
K. Nar.				-.06 (.01)	.00	[-.09; -.03]	.05 (.02)	.02	[.01; .09]			
B. Say.							-.85 (.11)	.00	[-.98; -.54]			
Toplam Etki [R. Duy. (c)]							.48 (.14)	.00	[.20; .75]			
R. Duy → K. Nar. → Yalnızlık										.19	.07	[.03; .34]
R. Duy → K. Nar. → B. Say. → Yalnızlık										.16	.04	[.09; .28]
R. Duy → B. Say. → Yalnızlık										.04	.07	[-.08; .20]
R ²	.30			.13			.25					

Not: R. Duy: Reddedilme Duyarlılığı, K. Nar: Kırılgan Narsisizm, B. Say: Benlik Saygısı, SH: Standart hata, BCa GA: Yanlılık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş (Bias corrected and accelerated) 5000 bootstrap örnekleme Güven Aralıkları, IE: Dolaylı etki nokta tahmini

(2010) önerdiği yaklaşım çerçevesinde değerlendirildiğinde, reddedilme duyarlılığı ve yalnızlık arasındaki ilişkide kırılğan narsisizm ve benlik saygısının seri aracılık etkisi yalnızca dolaylı etki aracılığıdır. Analiz sonucunda elde edilen dolaylı etki, standart hata ve güven aralığı değerleri Tablo 5'te sunulmuştur.

TARTIŞMA

Bu araştırma pek çok fiziksel ve psikolojik sağlık sorunu ile yakından ilişkili olan yalnızlığın reddedilme duyarlılığı ile arasındaki ilişkiyi anlamaya yönelik bulgular ortaya koymuş, söz konusu ilişkide narsisizmin iki temel boyutu olarak değerlendirilmekte olan kırılğanlık ve büyüklenmeciliğin birbirinden farklı etkilerinin bulunduğunu göstermiştir. Benlik saygısının büyüklenmeci narsisizmle olumlu yönde, kırılğan narsisizmle olumsuz yönde ilişkili olduğu bilgisinden yola çıkılarak, söz konusu ilişkide büyüklenmeci narsisizm ve kırılğan narsisizmin etki mekanizmalarının incelenmesi amaçlanmıştır. Buradan hareketle seri aracılık modelleri kurularak reddedilme duyarlılığı ile yalnızlık arasındaki ilişkide kırılğan narsisizm ve büyüklenmeci narsisizmin, benlik saygısı ile birlikte ne tür bir aracı etkiye sahip olduğu incelenmiştir.

Korelasyon analizi bulgularına göre, reddedilme duyarlılığının kırılğan narsisizmle yüksek düzeyde anlamlı ilişki gösterdiği, büyüklenmeci narsisizmle ise daha düşük düzeyde pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Yakın dönemde yürütülmüş bir başka çalışmada da (Jauk ve Kaufman, 2018) büyüklenmeci narsisizmin reddedilme korkusuyla düşük düzeyde ilişkili olduğu, buna karşın kırılğan narsisizmin reddedilme korkusuyla yüksek düzeyde ilişki gösterdiği bulunmuştur. Sosyal ilişkilere farklı açılardan gereksinim duysalar da hem kırılğan hem de büyüklenmeci narsisizm sosyal ilişki arayışı ile ilişkilidir. Diğerlerine önem vermeseler bile (Vonk ve ark., 2013), büyüklenmeci narsistler bir izleyici kitlesine gereksinim duyarlar (Arkin ve Lakin, 2001) ve davranışlarını diğerlerinin ilgisini ve hayranlığını uyandırma umuduyla değiştirirler (Byrne ve Worthy, 2013; Chatterjee ve Hambrick, 2007; Collins ve Stukas, 2008; Wallace ve Baumeister, 2002). Narsistik büyüklenmeciliğin de kırılğanlığın da özünü fark edilmeye yönelik beklenti ve üstünlük duygularının oluşturduğuna yönelik temel yaklaşım (Krizan ve Herlache, 2018) bu bulguyu anlaşılır kılmaktadır.

Benlik saygısı büyüklenmeci narsisizmle pozitif yönde ve kırılğan narsisizmle negatif yönde ilişkili bulunmuş olup, bu bulgu alanyazınla tutarlı görünmektedir. Jauk ve Kaufman (2018) 1006 kişilik bir örneklemle yürüttükleri araştırmalarında büyüklenmeci narsisizmin benlik saygısı ile orta düzeyde ilişkili olduğu-

nu, kırılğan narsisizmin ise negatif ve yüksek düzeyde ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Büyüklenmeci narsistler yüksek düzeyde benlik saygısına sahiptirler (Bosson ve ark., 2008) ve kendilerini ortalamadan üstün görme eğilimindedirler (Campbell ve ark., 2002; Gabriel ve ark., 1994); aşağı doğru karşılaştırma yaparak ve yüksek statülü kişilerle ilişkilenecek benliklerini genişletirler (Bogart ve ark., 2004; Campbell, 1999). Bu durumun aksine, kırılğan narsistlerin benlik saygıları düşüktür (Rose, 2002) ve kendilerini diğerlerinden aşağı hissederler (Freis, 2018).

Yalnızlığın narsisizmin boyutlarıyla ilişkisi incelendiğinde, kırılğan narsisizmin yalnızlıkla pozitif yönde anlamlı bir ilişki gösterdiği, fakat büyüklenmeci narsisizm ile negatif yönde olan ilişkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı bulunmuştur. Sonuç olarak, reddedilme duyarlılığının ve kırılğan narsisizmin ortak bir özelliği paylaştıkları; bu iki değişkenin hem birbirleriyle hem de yalnızlıkla yüksek düzeyde anlamlı ilişkiler gösterdikleri bulunmuştur.

Klinik olmayan örneklemlemlerle yürütülen araştırmalar büyüklenmeci ve kırılğan narsisizmin birbirleriyle ilişkili olmayabileceğini göstermiştir (Brown ve ark., 2016; Hendin ve Cheek, 1997; Ksinan ve Vazsonyi, 2016; Miller ve ark., 2011; Ng ve ark., 2011). Bu nedenle narsisizmin bu iki boyutu kişilik araştırmalarında iki ayrı kişilik özelliği olarak ele alınmaktadır (Jauk ve ark., 2017). Klinik bulgular ise kırılğan narsisizmin büyüklenmeci narsisizm yüksek olduğunda ona eşlik ettiğini (Gore ve Widiger, 2016; Kernberg, 1975; Pincus ve ark., 2014; Pincus ve Lukowitsky, 2010; Roberts ve Huprich, 2012) göstermektedir. Bu araştırma klinik olmayan bir örneklemle yürütülmüş ve kırılğan narsisizm ile büyüklenmeci narsisizm iki ayrı kişilik özelliği olarak ele alınmıştır. Korelasyon analizi bulguları ise büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Brown ve arkadaşları (2016) narsisizmin bu iki boyutunun özünde "ben-merkezcilik" kavramının bulunduğunu savunmaktadırlar. Jauk ve Kaufman (2018) ise bu iki boyutun ilişkilerini araştırdıkları çalışmalarında, her iki boyutta yüksek puan alan kişiler için bu boyutların birbirleri ile ilişkili oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Burada, narsisizmin temel boyutlarına iki ayrı kategoriden çok, bir süreklilik içinde birbirleriyle ilişkili (Dickinson ve Pincus, 2003) ve narsistik kişilik özelliklerinin sadece kararlı birer kişilik özelliği değil, zaman ve bağlama göre kendi içinde belirli oranda değişim gösterebilen durumsal özellikler olduklarını savunan görüş de (Giacomin ve Jordan, 2018) açıklayıcı olmaktadır.

Regresyon bulguları incelendiğinde Hipotez 1'in desteklendiği, reddedilme duyarlılığı, kırılğan narsisizm, büyüklenmeci narsisizm ve benlik saygısının

ile kendini koruma ve içe çekilmeyi bir strateji olarak kullanmayı beraberinde getirdiği, bu durumun da yalnızlaşmaya sebep olduğu ileri sürülebilir. Bu bulgu zayıf benlik saygısı sebebiyle kişilerarası ilişkilerde kırılmalı narsistlerin daha yüksek düzeyde kaygı yaşadıklarını ileri süren Dickinson ve Pincus'un (2003) görüşleriyle tutarlılık göstermektedir. Benlik saygıları düşük olan kırılmalı narsistlerin günlük yaşamlarında utanç ve öfke duyguları (Freis ve ark., 2015; Krizan ve Johar, 2015) hâkimdir. Benlik saygılarına yönelik bir tehdit söz konusu olduğunda büyüklenmeci narsistlerin kullandıkları benliği genişletici/yüceltici stratejileri kullanamazlar. Kırılmalı narsistlerin dışa bağımlı olan onay ihtiyaçları ve karşılanmayacağından korku duydukları büyüklenmeci fantezileri onları sosyal ilişkilerden alıkoyup yalnızlaştırmaktadır.

Benlik saygısının, kırılmalı narsisizm ve büyüklenmeci narsisizmle kurulan iki modelde farklı bir işlev göstermesi önemli bir bulgudur. İlk modelde büyüklenmeci narsisizmin benlik saygısını pozitif yönde, ikinci modelde ise kırılmalı narsisizmin benlik saygısını negatif yönde yordaması alanyazında tutarlıdır (Freis ve ark., 2015; John ve Robins, 1994).

Benlik saygısı düşük olan bireyler, reddedilme riskini en aza indirebilmek için diğerleriyle kurdukları ilişkilerde yanlış yorumlamalar yapmaya, diğerlerinin varlığından rahatsızlık hissetmeye ve kişilerarası davranışlarında değişiklikler yapmaya eğilimlidirler (Downey ve ark., 1998). Nitekim Watson ve Nesdale de (2012) reddedilme duyarlılığının sosyal geri çekilme yoluyla yalnızlığa sebep olduğunu ve bu sürecin âdeta "kendini gerçekleştiren kehanet" gibi işlediğini (Downey ve ark., 1998) ileri sürmektedir. Yalnızlık konusunda da benzer bir örüntü geçerli olabilir; reddedilme olasılığına karşı tetikte olmaları sebebiyle yüksek duyarlılığa sahip olan kişiler, reddedilme duyarlılığı düşük olanlara göre daha fazla içe çekilme ve yalnızlık deneyimleyebilirler, kurdukları ilişkilerin nitelik ve nicelik bakımından beklentilerini karşılamıyor olması da var olan reddedilme duyarlılıklarını arttıran bir etkene dönüşebilir.

Reddedilme duyarlılığının yalnızlık üzerindeki toplam etkisi her iki seri aracılık modelinde de anlamlı iken, aracı değişkenlerin modele dâhil edilmesi sonucunda anlamlılığını kaybettiği görülmüştür. Bu durumda her iki modelde de aracı değişkenlerin reddedilme duyarlılığı ile yalnızlık arasındaki ilişkiye aracılık ettikleri çıkarımı yapılabilir. Bir diğer deyişle, reddedilme duyarlılığı ile yalnızlık arasındaki ilişki narsistik kişilik özellikleri ve benlik saygısının seri aracılıkları üzerinden açıklanabilmektedir.

Bu çalışma kapsamında farklı etki mekanizmalarına sahip olabilecekleri düşünülerek büyüklenmeci ve kırılmalı narsisizm iki ayrı kişilik boyutu gibi değerlendirilmiştir ve araştırma sorularına yanıt aranırken

dirilmiş ve araştırma sorularına yanıt aranırken iki ayrı model kurulmuştur. Narsistik büyüklenmecilik ve narsistik kırılmalı narsisizmin patolojik narsisizmin birbiriyle ilişkili iki boyutu olduğuna ilişkin kavramsallaştırmayı (Wright ve ark., 2010) esas alan görüşler de bulunmaktadır. Buna göre narsistik bireyler birbirlerinden kategorik sınıflandırmalarla değil, büyüklenmecilik ve kırılmalı narsisizmin göreceli düzeyleri bakımından farklılaşmaktadır (Pincus ve Lukowitsky, 2010). Narsistik büyüklenmecilik ve kırılmalı narsisizmin birbirleriyle ilişkili olduğunu savunan bir diğer görüş de bunların ayrı kategorilerden çok, durumlar olduklarını ve durumsal değişiklikler gösterdiklerini ileri sürmektedir. Her ne kadar araştırmaların çoğu narsisizmi kalıcı yatkinliklerle tanımlasalar da insanların eğilimleri zaman ve duruma göre farklılaşma göstermektedir. Fleeson (2001, 2007), kişiliğe ilişkin farklı bir model ileri sürerek insanların kişilik özelliklerinde belirli ortalama düzeye sahip olduklarını ve davranışın bu ortalama etrafında dalgalandığını/değiştiğini ileri sürmüş ve bunu kişilik durumları olarak tanımlamıştır. Bu bakış açısına göre, insanlar belirli kişilik özelliklerine ilişkin hem bir ortalama düzeye hem de farklı zamanlarda farklı biçimde ifade bulan bir kişilik özelliği varyansına sahiptirler. İnsanların benliklerine ilişkin görüşleri de zaman içinde dalgalanıp farklılık gösterebilir. Bu durumda, narsistik eğilimlerdeki kişi-içi dalgalanmalar durumsal narsisizmi (*state narcissism*) yansıtır olabilir (Giacomin ve Jordan, 2018). Bazı çalışmalarda, deneysel araştırma desenleri kullanılarak durumsal narsisizmin bağımlı değişken olarak incelendiği de dikkat çekmektedir (Gentile ve ark., 2012; Giacomin ve Jordan, 2018; Horton ve ark., 2014; Li ve ark., 2016; Sakellaropoulou ve Baldwin, 2007). Bu araştırmalar bazı etkenlerin kronik narsistik eğilimlere katkıda bulunabilecekleri ve devamlılıklarını sağlayabilecekleri yönünde bir görüşü desteklemektedirler. Anılan çalışmalarda odaklanılan narsistik örüntünün daha çok büyüklenmeci boyutu yansıttığı dikkat çekmektedir. Bu araştırma açısından yorumlanacak olursa, reddedilmeye yönelik ipuçlarına karşı hassas ve kaygılı oldukları bilinen reddedilme duyarlılığı yüksek bireylerde belirli durumlarda büyüklenmeci ve/ya kırılmalı narsistik özellikler etkin hâle gelebilir. Bu durumda farklı stratejilere başvurulması, benlik saygısında dalgalanma yaşanması olasıdır, dolayısıyla aktive olan bu dinamik sistemin sosyal ilişkilerden kaçınmayı açıklaması mümkün olabilir. Elbette bu yorumun yapılması için deneysel bir yöntem kullanılması ve katılımcıların reddedilme duyarlılıklarını öne çıkararak bir manipülasyon uygulanması gerekir. Fakat aracılık etkilerine ilişkin bulguların, narsistik örüntüyü dinamik bir yapı olarak ele alan yaklaşım temelinde anlaşılması mümkün görünmektedir.

Kırılğan narsisizm, büyüklenmeci narsisizmin ve benlik saygısının; reddedilme duyarlılığı ve yalnızlık arasındaki ilişkide oynadıkları aracı rolü sıralı olarak incelemiş olan bu araştırmanın kişilerarası ilişki sorunları yaşayan bireylere yönelik yaklaşımlara katkıda bulunabileceği düşünülmektedir. Özellikle kırılğan narsisizmin reddedilmeye duyarlı bireylerin yalnızlaşmasında oynadığı rolün dikkate alınması önem taşımaktadır. Reddedilme kaygısı sonucu yalnızlık çeken kişilerde gelişimsel perspektifin dikkate alınması ve reddedilme duyarlılığı ile kırılğan narsisizm arasındaki ilişkinin göz önünde bulundurulmasının bu konuda geliştirilecek müdahale yöntemlerine ışık tutabileceği düşünülmektedir. Yakın zamanda yürütülmüş kültürler arası bir araştırma (Rohner ve ark., 2020) ebeveyn reddine ilişkin çocukluk çağı yaşantılarıyla yetişkinlik döneminde hissedilen yalnızlık arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu ve bu ilişkiye psikolojik uyumsuzluk değişkeninin aracılık ettiğini ortaya koymuştur. Söz konusu ilişkinin araştırmanın yürütüldüğü beş farklı kültürün (Amerika Birleşik Devletleri, Hollanda, Irak, İtalya, Pakistan) hiçbirinde cinsiyet açısından anlamlı bir farklılaşma göstermediği bulunmuştur (Rohner ve ark., 2020). Erken dönemde algılanan reddedilmenin ve kabulün, psikolojik uyum aracılığıyla yalnızlığı yordadığı bulgusu, mevcut araştırmada elde edilen reddedilme duyarlılığının, narsistik kişilik özellikleri ve benlik saygısı aracılığıyla yalnızlığı yordadığı bulgusu ile paralellik göstermektedir. Psikolojik uyumsuzluk olarak anılan değişken, yedi farklı kişilik özelliğini (Rohner ve ark., 2005) içermekte olup, bunlardan biri bu araştırmada da kullanılmış olan benlik saygısıdır.

Araştırmanın belirli sınırlılıkları bulunmaktadır. Tek vakıf üniversitesinden veri toplanmış olması, sosyo-demografik nitelikleri bakımdan benzer katılımcılardan oluşan bir örneklem ile çalışılmasına sebep olmuştur. Kadın-erkek katılımcı oranlarının denk olmaması da cinsiyet farklılıklarına ilişkin değerlendirmeler yapılması açısından engel oluşturmuştur. Bunun yanı sıra yaş ve eğitim düzeyinin olası etkileri incelenememiştir. Daha geniş bir örneklem grubu ile yürütülecek araştırmaların sosyo-demografik farklılıkların etkilerini de inceleyebilmek açısından gerekli olduğu düşünülmektedir. Mevcut araştırma narsisizmi bir kişilik özelliği olarak değerlendirmeye almış, farklı boyutlarının yalnızlıkla ilişkisini klinik olmayan bir örneklemde araştırmıştır. Klinik örneklemle karşılaştırma yapmak üzere tasarlanmış araştırmaların bu alanda geliştirilecek müdahale yöntemleri ve klinik psikoloji uygulamaları bakımından önemli çıktuları olabileceği düşünülmektedir.

Ek olarak, regresyon analizi bulguları reddedilme duyarlılığı ve benlik saygısının yalnızlığı yordadıkları

rını göstermiş olmakla birlikte, reddedilme duyarlılığı ve yalnızlığın da zaman içinde benlik saygısı düzeyini düşürmesi mümkün olabilir. Tek seferde alınan ölçümlerde kuramsal varsayımlar ışığında sınanmış olan model bulguları bu açıdan da eleştirilmeye açıktır. Ek olarak, öz-bildirime dayalı bir veri toplama yönteminin kullanılması nedeniyle sosyal arzulanırlık etkisi ortaya çıkmış ve özellikle de büyüklenmeci narsisizm puanı yüksek kişiler kendilerini daha olumlu gösterme yönünde bir eğilim sergilemiş olabilirler. Benlik saygısının sabit bir yapı olarak ele alınması araştırma bulgularının yorumlanması bakımından bir sınırlılık yaratabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Üniversite öğrencileriyle yürütülmüş olan bu araştırma, benlik değerlendirmelerinin sosyal ilişkilerde nasıl bir etkiye sahip olduğunu ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır. Kabul görme ve onay alma gereksinimleri insanlar için temel gereksinimler olarak görülmekte, karşılanmaması durumunda fiziksel ve psikolojik sağlığı tehdit ettikleri bilinmektedir. Kişilerarası ilişkiler kurmanın önemini arttırdığı üniversite yıllarında bu ilişkilerde gelişimsel perspektifin önemini kavranması ve reddedilme duyarlılığının kurulan ilişkilerin niteliğinde ne tür farklılaşmalar yarattığının anlaşılması önemlidir. Alanyazında sosyal açıdan geri çekilmeye neden olan reddedilme duyarlılığının aynı zamanda bir tür kendini gerçekleştiren kehanet döngüsü içinde artabileceği (Levy ve ark., 2001) açıklanmıştır. Bu nedenle kişilerarası ilişki sorunları yaşamakta olan genç yetişkinlerin bu konudaki duyarlılıklarına ve benlik değerlendirmelerine odaklanan danışmanlık yöntemleri ve müdahalelerin kullanılması olumlu etkiler yaratabilir.

Patolojik narsisizmin iki farklı boyutu olan kırılğan narsisizm ve büyüklenmeci narsisizmin reddedilme duyarlılığı ile yüksek düzede ilişkili olduğu, fakat benlik saygısı ile farklı biçimde ilişkilenebilirliği sebebiyle yalnızlık konusunda farklı etkiler yarattıkları dikkat çekmiştir. Benlik saygısının, narsisizmin bu iki temel boyutu açısından farklı bir nitelik taşıdığı görülmekle birlikte, bunun ardındaki işleyişin daha derin biçimde incelenmesine gereksinim vardır. Gelecekte yürütülecek çalışmalarda kuramsal açıklamalarla yeni görgül bulguların bir araya getirilmesi, narsisizm kavramına ilişkin kavrayışımızı genişletecektir.

Etik İlkelere Uygunluk Beyanı Bu çalışmanın etik ilke ve kurallara uygun olduğu, İstanbul Şehir Üniversitesi Araştırma Etik Kurulunun 11.11.2019 tarihli, 44/2019 sayılı toplantısının 1 numaralı kararı ile onaylanmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı Bu makalenin tüm yazarları, makaleye ilişkin herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

KAYNAKLAR

- Aalsma, M., Lapsley, D. K. ve Flannery, D. (2006). Narcissism, personal fables, and adolescent adjustment. *Psychology in the Schools, 43*(4), 481-491.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2013). *Ruhsal bozuklukların tanınması ve sayımsal elkitabı, beşinci baskı (DSM-5). Tanı ölçütleri başvuru elkitabı*. Çeviri editörü: Köroğlu E. Hekimler Yayın Birliği.
- Arkin, R. M. ve Lakin, J. L. (2001). The taj mahal of selves. *Psychological Inquiry, 12*(4), 203-205.
- Ayduk, Ö., Downey, G. ve Kim, M. (2001). Rejection sensitivity and depressive symptoms in women. *Personality and Social Psychology Bulletin, 27*(7), 868-877.
- Baron, R. M. ve Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology, 51*(6), 1173-1182.
- Baumeister, R. F., Smart, L. ve Boden, J. M. (1996). Relation of threatened egotism to violence and aggression: The dark side of high self-esteem. *Psychological Review, 103*(1), 5-33.
- Besser, A. ve Priel, B. (2010). Grandiose narcissism versus vulnerable narcissism in threatening situations: Emotional reactions to achievement failure and interpersonal rejection. *Journal of Social and Clinical Psychology, 29*(8), 874-902.
- Bogart, L. M., Benotsch, E. G. ve Pavlovic, J. D. P. (2004). Feeling superior but threatened: The relation of narcissism to social comparison. *Basic and Applied Social Psychology, 26*(1), 35-44.
- Bonanno, G. A., Field, N. P., Kovacevic, A. ve Kaltman, S. (2002). Self-enhancement as a buffer against extreme adversity: Civil war in Bosnia and traumatic loss in the United States. *Personality and Social Psychology Bulletin, 28*(2), 184-196.
- Bonanno, G. A., Rennie, C. ve Dekel, S. (2005). Self-enhancement among high-exposure survivors of the September 11th terrorist attack: Resilience or social maladjustment? *Journal of Personality and Social Psychology, 88*(6), 984-998.
- Bosson, J. K., Lakey, C. E., Campbell, W. K., Zeigler-Hill, V., Jordan, C. H. ve Kernis, M. H. (2008). Untangling the links between narcissism and self-esteem: A theoretical and empirical review. *Social and Personality Psychology Compass, 2*(3), 1415-1439.
- Bosson, J. K. ve Prewitt-Freilino, J. L. (2007). Overvalued and ashamed. *The self-conscious emotions: Theory and research, 407-425*.
- Bourgeois, K. S. ve Leary, M. R. (2001). Coping with rejection: Derogating those who choose us last. *Motivation and Emotion, 25*(2), 101-111.
- Brage, D. ve Meredith, W. (1994). A causal model of adolescent depression. *The Journal of Psychology, 128*(4), 455-468.
- Brown, A. A., Freis, S. D., Carroll, P. J. ve Arkin, R. M. (2016). Perceived agency mediates the link between the narcissistic subtypes and self-esteem. *Personality and Individual Differences, 90*, 124-129.
- Brummelman, E., Thomaes, S., Nelemans, S. A., De Castro, B. O., Overbeek, G. ve Bushman, B. J. (2015). Origins of narcissism in children. *Proceedings of the National Academy of Sciences, 112*(12), 3659-3662.
- Brummelman, E., Thomaes, S. ve Sedikides, C. (2016). Separating narcissism from self-esteem. *Current Directions in Psychological Science, 25*(1), 8-13.
- Bushman, B. J. ve Baumeister, R. F. (1998). Threatened egotism, narcissism, self-esteem, and direct and displaced aggression: Does self-love or self-hate lead to violence? *Journal of Personality and Social Psychology, 75*(1), 219-229.
- Byrne, K. A. ve Worthy, D. A. (2013). Do narcissists make better decisions? An investigation of narcissism and dynamic decision-making performance. *Personality and Individual Differences, 55*(2), 112-117.
- Cain, N. M., Pincus, A. L. ve Ansell, E. B. (2008). Narcissism at the crossroads: Phenotypic description of pathological narcissism across clinical theory, social/personality psychology, and psychiatric diagnosis. *Clinical Psychology Review, 28*(4), 638-656.
- Campbell, W. K. (1999). Narcissism and romantic attraction. *Journal of Personality and Social Psychology, 77*(6), 1254-1270.
- Campbell, W. K. (2001). Is narcissism really so bad? *Psychological Inquiry, 12*(4), 214-216.
- Campbell, W. K. ve Foster, J. D. (2007). The narcissistic self: Background, an extended agency model, and ongoing controversies. Sedikides, C. ve Spencer, S. J. (Ed.), *The self* içinde (s. 115-138). Psychology Press.
- Campbell, W. K., Rudich, E. A. ve Sedikides, C. (2002). Narcissism, self-esteem, and the positivity of self-views: Two portraits of self-love. *Personality and Social Psychology Bulletin, 28*(3), 358-368.
- Chatterjee, A. ve Hambrick, D. C. (2007). It's all about me: Narcissistic chief executive officers and their effects on company strategy and performance. *Administrative Science Quarterly, 52*(3), 351-386.
- Chen, X., Liu, M. ve Li, D. (2000). Parental warmth, control, and indulgence and their relations to adjustment in Chinese children: A longitudinal study. *Journal of Family Psychology, 14*(3), 401-419.
- Collins, D. R. ve Stukas, A. A. (2008). Narcissism and self-presentation: The moderating effects of accountability and contingencies of self-worth. *Journal of Research in Personality, 42*(6), 1629-1634.
- Cooper, J. ve Maxwell, N. (1995). *Narcissistic wounds: Clinical perspectives*. Jason Aronson Inc.
- Cutrona, C. E. (1982). Transition to college: Loneliness and the process of social adjustment. *Loneliness: A sourcebook of current theory, research, and therapy, 36*, 291-309.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). Adölesanlarda benlik saygısı [Self-esteem in adolescents] (*Yayınlanmamış tıpta uzmanlık*

tezi). Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri Bölümü, Ankara.

- Demir, A. (1989). UCLA yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(23), 14-18.
- Dickinson, K. A. ve Pincus, A. L. (2003). Interpersonal analysis of grandiose and vulnerable narcissism. *Journal of Personality Disorders*, 17(3), 188-207.
- Downey, G., Freitas, A. L., Michaelis, B. ve Khouri, H. (1998). The self-fulfilling prophecy in close relationships: Rejection sensitivity and rejection by romantic partners. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(2), 545-560.
- Downey, G. ve Feldman, S. I. (1996). Implications of rejection sensitivity for intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(6), 1327-1343.
- Dufner, M., Reitz, A. K. ve Zander, L. (2015). Antecedents, consequences, and mechanisms: On the longitudinal interplay between academic self-enhancement and psychological adjustment. *Journal of Personality*, 83(5), 511-522.
- Ellison, W. D., Levy, K. N., Cain, N. M., Ansell, E. B. ve Pincus, A. L. (2013). The impact of pathological narcissism on psychotherapy utilization, initial symptom severity, and early-treatment symptom change: A naturalistic investigation. *Journal of Personality Assessment*, 95(3), 291-300.
- Erözkan, A. (2009). Rejection sensitivity levels with respect to attachment styles, gender, and parenting styles: A study with Turkish students. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 37(1), 1-14.
- Fleeson, W. (2001). Toward a structure-and process-integrated view of personality: Traits as density distributions of states. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(6), 1011-1027.
- Fleeson, W. (2007). Studying personality processes: Explaining change in between-persons longitudinal and within-person multilevel models. R. W. Robins, R. C. Fraley ve R. F. Krueger (Ed.), *Handbook of research methods in personality psychology* içinde (s. 523-542). The Guilford Press.
- Fordham, K. ve Stevenson-Hinde, J. (1999). Shyness, friendship quality, and adjustment during middle childhood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 40(5), 757-768.
- Foster, J. D. ve Brennan, J. C. (2011). Narcissism, the agency model, and approach-avoidance motivation. *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments*, 89-100.
- Freis, S. D. (2018). The distinctiveness model of the narcissistic subtypes (DMNS): What binds and differentiates grandiose and vulnerable narcissism. *Handbook of trait narcissism* içinde (s. 37-46). Springer, Cham.
- Freis, S. D., Brown, A. A., Carroll, P. J. ve Arkin, R. M. (2015). Shame, rage, and unsuccessful motivated reasoning in vulnerable narcissism. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 34(10), 877-895.
- Freud, S. (1914). On narcissism: An introduction. Strachey ve ark. (Çev.). The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud, 14, 69-102. Hogarth Press, 1957.
- Gabriel, M. T., Critelli, J. W. ve Ee, J. S. (1994). Narcissistic illusions in self-evaluations of intelligence and attractiveness. *Journal of Personality*, 62(1), 143-155.
- Gao, S., Assink, M., Cipriani, A. ve Lin, K. (2017). Associations between rejection sensitivity and mental health outcomes: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 57, 59-74.
- Gentile, B., Twenge, J. M., Freeman, E. C. ve Campbell, W. K. (2012). The effect of social networking websites on positive self-views: An experimental investigation. *Computers in Human Behavior*, 28(5), 1929-1933.
- Giacomin, M. ve Jordan, C. H. (2018). State narcissism. *Handbook of trait narcissism* içinde (s. 105-111). Springer, Cham.
- Gore, W. L. ve Widiger, T. A. (2016). Fluctuation between grandiose and vulnerable narcissism. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 7(4), 363.
- Göncü-Köse, A., Özen-Çıplak, A., Ulaşan-Özgüle, E. T. ve Sümer, N. (2017). Adapting rejection sensitivity questionnaire into Turkish. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 5(11), 383-403.
- Hayes, A. F. (2013). *Introduction to mediation, moderation and conditional process analysis: A regression-based approach*. Guilford Press.
- Hayes, A. F. (2018). Partial, conditional, and moderated mediation: Quantification, inference, and interpretation. *Communication Monographs*, 85(1), 4-40.
- Hayes, A. F., Montoya, A. K. ve Rockwood, N. J. (2017). The analysis of mechanisms and their contingencies: PROCESS versus structural equation modeling. *Australasian Marketing Journal (AMJ)*, 25(1), 76-81.
- Heinrich, L. M. ve Gullone, E. (2006). The clinical significance of loneliness: A literature review. *Clinical Psychology Review*, 26(6), 695-718.
- Hendin, H. M. ve Cheek, J. M. (1997). Assessing hypersensitive narcissism: A reexamination of Murray's narcissism scale. *Journal of Research in Personality*, 31(4), 588-599.
- Horowitz, L. M., French, R. D. S. ve Anderson, C. A. (1982). The prototype of a lonely person. *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy*, 183, 205.
- Horton, R. S., Reid, C. A., Barber, J. M., Miracle, J. ve Green, J. D. (2014). An experimental investigation of the influence of agentic and communal Facebook use on grandiose narcissism. *Computers in Human Behavior*, 35, 93-98.
- Jauk, E. ve Kaufman, S. B. (2018). The higher the score, the darker the core: the nonlinear association between grandiose and vulnerable narcissism. *Frontiers in psychology*, 9, 1305.
- Jauk, E., Weigle, E., Lehmann, K., Benedek, M. ve Neubauer, A. C. (2017). The relationship between grandiose and vulnerable (hypersensitive) narcissism. *Frontiers in Psychology*, 8, 1600.
- John, O. P. ve Robins, R. W. (1994). Accuracy and bias in self-perception: Individual differences in self-enhance-

- ment and the role of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(1), 206-219.
- Jones, W. H. ve Moore, T. L. (1987). Loneliness and social support. *Journal of Social Behavior and Personality*, 2(2), 145-146.
- Kernberg, O. F. (1975). *Borderline conditions and pathological narcissism*. Jason Aronson.
- Kernis, M. H. (2003). Toward a conceptualization of optimal self-esteem. *Psychological Inquiry*, 14, 1-26.
- Kohut, H. (1971). *The analysis of the self*. International Universities Press.
- Kohut, H. (1977). *The restoration of the self*. International Universities Press.
- Koydemir-Özden, S. ve Demir, A. (2009). The relationship between perceived parental attitudes and shyness among Turkish youth: Fear of negative evaluation and self-esteem as mediators. *Current Psychology*, 28(3), 169-180.
- Krizan, Z. ve Herlache, A. D. (2018). The narcissism spectrum model: A synthetic view of narcissistic personality. *Personality and Social Psychology Review*, 22(1), 3-31.
- Krizan, Z. ve Johar, O. (2015). Narcissistic rage revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 108(5), 784-801.
- Ksinan, A. J. ve Vazsonyi, A. T. (2016). Narcissism, internet, and social relations: A study of two tales. *Personality and Individual Differences*, 94, 118-123.
- Larson, R. W. ve Verma, S. (1999). How children and adolescents spend time across the world: Work, play, and developmental opportunities. *Psychological Bulletin*, 125(6), 701-736.
- Levy, S. R., Ayduk, Ö. ve Downey, G. (2001). The role of rejection sensitivity in people's relationships with significant others and valued social groups. *Interpersonal Rejection*, 251-289.
- Li, C., Sun, Y., Ho, M. Y., You, J., Shaver, P. R. ve Wang, Z. (2016). State narcissism and aggression: The mediating roles of anger and hostile attributional bias. *Aggressive Behavior*, 42(4), 333-345.
- London, B., Downey, G., Bonica, C. ve Paltin, I. (2007). Social causes and consequences of rejection sensitivity. *Journal of Research on Adolescence*, 17(3), 481-506.
- MacDonald, G. ve Leary, M. R. (2005). Why does social exclusion hurt? The relationship between social and physical pain. *Psychological Bulletin*, 131(2), 202-223.
- Mattanah, J. F., Hancock, G. R. ve Brand, B. L. (2004). Parental attachment, separation-individuation, and college student adjustment: A structural equation analysis of mediational effects. *Journal of Counseling Psychology*, 51(2), 213-225.
- McWhirter, B. T. (1997). A pilot study of loneliness in ethnic minority college students. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 25(3), 295-304.
- Miller, J. D., Hoffman, B. J., Gaughan, E. T., Gentile, B., Maples, J. ve Keith Campbell, W. (2011). Grandiose and vulnerable narcissism: A nomological network analysis. *Journal of Personality*, 79(5), 1013-1042.
- Miller, J. D., Lynam, D. R., Hyatt, C. S. ve Campbell, W. K. (2017). Controversies in narcissism. *Annual Review of Clinical Psychology*, 13(1), 291-315.
- Millon, T. (1969). *Modern psychopathology*. Saunders.
- Morf, C. C. ve Rhodewalt, F. (2001). Unraveling the paradoxes of narcissism: A dynamic self-regulatory processing model. *Psychological Inquiry*, 12, 177-196.
- Morf, C. C., Weir, C. ve Davidov, M. (2000). Narcissism and intrinsic motivation: The role of goal congruence. *Journal of Experimental Social Psychology*, 36(4), 424-438.
- Ng, H. K., Tam, K. P. ve Shu, T. M. (2011). The money attitude of covert and overt narcissists. *Personality and Individual Differences*, 51(2), 160-165.
- Nowland, R., Talbot, R. ve Qualter, P. (2018). Influence of loneliness and rejection sensitivity on threat sensitivity in romantic relationships in young and middle-aged adults. *Personality and Individual Differences*, 131, 185-190.
- Otway, L. J. ve Vignoles, V. L. (2006). Narcissism and childhood recollections: A quantitative test of psychoanalytic predictions. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32(1), 104-116.
- Özen, A., Sümer, N. ve Demir, M. (2011). Predicting friendship quality with rejection sensitivity and attachment security. *Journal of Social and Personal Relationships*, 28(2), 163-181.
- Paulhus, D. L. (1998). Interpersonal and intrapsychic adaptiveness of trait self-enhancement: A mixed blessing? *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(5), 1197-1208.
- Peplau, L. A., Miceli, M. ve Morasch, B. (1982). Loneliness and self-evaluation. *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy*, 135-151.
- Pietrzak, J., Downey, G. ve Ayduk, Ö. (2005). Rejection sensitivity as an interpersonal vulnerability. *Interpersonal Cognition*, 62-84.
- Pincus, A. L., Ansell, E. B., Pimentel, C. A., Cain, N. M., Wright, A. G. ve Levy, K. N. (2009). Initial construction and validation of the pathological narcissism inventory. *Psychological Assessment*, 21(3), 365-379.
- Pincus, A. L., Cain, N. M. ve Wright, A. G. (2014). Narcissistic grandiosity and narcissistic vulnerability in psychotherapy. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 5(4), 439-443.
- Pincus, A. L. ve Lukowitsky, M. R. (2010). Pathological narcissism and narcissistic personality disorder. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6, 421-446.
- Preacher, K. J., Rucker, D. D. ve Hayes, A. F. (2007). Addressing moderated mediation hypotheses: Theory, methods, and prescriptions. *Multivariate Behavioral Research*, 42(1), 185-227.
- Preacher, K. J. ve Hayes, A. F. (2008). *Assessing mediation in communication research* (13-54). The Sage sourcebook of advanced data analysis methods for communication research.
- Raskin, R., Novacek, J. ve Hogan, R. (1991). Narcissistic self-esteem management. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(6), 911-918.
- Roberts, C. R. ve Huprich, S. K. (2012). Categorical and dimensional models of pathological narcissism: The case of Mr. Jameson. *Journal of Clinical Psychology*, 68(8), 898-907.

- Rogoza, R., Żemojtel-Piotrowska, M., Kwiatkowska, M. M. ve Kwiatkowska, K. (2018). The bright, the dark, and the blue face of narcissism: The Spectrum of narcissism in its relations to the metraits of personality, self-esteem, and the nomological network of shyness, loneliness, and empathy. *Frontiers in Psychology*, 9, 343.
- Rohner, R. P. (1986). *The warmth dimension: Foundations of parental acceptance-rejection theory*. Sage.
- Rohner, R. P. (2004). The parental "acceptance-rejection syndrome": Universal correlates of perceived rejection. *American Psychologist*, 59, 830-840.
- Rohner, R. P., Khaleque, A. ve Cournoyer, D. E. (2005). Parental acceptance-rejection: Theory, methods, cross-cultural evidence, and implications. *Ethos*, 33(3), 299-334.
- Rohner, R. P., Putnick, D. L., Molaver, A. D., Ali, S., Butt, M. M., Ibrahim, D. M., Aurino, C., Blom, M.J.M., Darwesh, H. F., Auricchio, S., Radha, A.H., Miranda, M.C., Adamsons, K. ve Senese, V.P. (2020). Psychological maladjustment mediates the link between remembrances of parental rejection in childhood and loneliness in adulthood: A cross-cultural comparative study. *International Journal of Psychology*, 55(4), 590-600.
- Romero-Canyas, R. ve Downey, G. (2005). Rejection sensitivity as a predictor of affective and behavioral responses to interpersonal stress. *The social outcast: ostracism, social exclusion, rejection, and bullying*, 131-154.
- Rose, P. (2002). The happy and unhappy faces of narcissism. *Personality and Individual Differences*, 33(3), 379-391.
- Rosenberg, M. (1965). Rosenberg self-esteem scale (RSE). *Acceptance and commitment therapy. Measures package*, 61(52), 18.
- Russell, D., Peplau, L. A. ve Cutrona, C. E. (1980). The revised UCLA loneliness scale: Concurrent and discriminant validity evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39(3), 472.
- Russell, D., Peplau, L. A. ve Ferguson, M. L. (1978). Developing a measure of loneliness. *Journal of Personality Assessment*, 42(3), 290-294.
- Ryckman, R. M., Thornton, B. ve Butler, J. C. (1994). Personality correlates of the hypercompetitive attitude scale: Validity tests of Horney's theory of neurosis. *Journal of Personality Assessment*, 62(1), 84-94.
- Sakellaropoulo, M. ve Baldwin, M. W. (2007). The hidden sides of self-esteem: Two dimensions of implicit self-esteem and their relation to narcissistic reactions. *Journal of Experimental Social Psychology*, 43(6), 995-1001.
- Saleem, S., Asghar, A., Subhan, S. ve Mahmood, Z. (2019). Parental rejection and mental health problems in college students: Mediating role of interpersonal difficulties. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 639-653.
- Schultz Jr, N. R. ve Moore, D. (1988). Loneliness: Differences across three age levels. *Journal of Social and Personal Relationships*, 5(3), 275-284.
- Sobel, M. E. (1982). An interactive calculation tool for mediation tests, Calculation for the Sobel Test, Asymptotic intervals for indirect effects in structural equations models.
- Şen, G. (2019). *Narsistik örüntüler ve zorlayıcı kişilerarası deneyimlere verilen tepkiler: Bilişsel kişilerarası kuram çerçevesinde üniversite öğrencileri örnekleminde bir inceleme* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Şen, G. ve Barışkın, E. (2019). Patolojik narsisizm envanterinin Türkçe standardizasyonu, geçerlik ve güvenirliğinin sınanması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 30(2), 118-129.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6. baskı). Pearson.
- Trzesniewski, K. H., Donnellan, M. B. ve Robins, R. W. (2013). Development of self-esteem. *Self-Esteem*, 60-79.
- Tukuş, L. (2010). *Benlik saygısı değerlendirme ölçeği kısa formu Türkçe güvenilirlik ve geçerlilik çalışması* (Uzmanlık tezi). Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Vonk, J., Zeigler-Hill, V., Mayhew, P. ve Mercer, S. (2013). Mirror, mirror on the wall, which form of narcissist knows self and others best of all? *Personality and Individual Differences*, 54(3), 396-401.
- Wallace, H. M. ve Baumeister, R. F. (2002). The performance of narcissists rises and falls with perceived opportunity for glory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(5), 819.
- Watson, J. ve Nesdaie, D. (2012). Rejection sensitivity, social withdrawal, and loneliness in young adults. *Journal of Applied Social Psychology*, 42(8), 1984-2005.
- Watson, P. J. ve Biderman, M. D. (1993). Narcissistic personality inventory factors, splitting, and self-consciousness. *Journal of Personality Assessment*, 61(1), 41-57.
- Wink, P. (1991). Two faces of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(4), 590-597.
- Wintre, M. G. ve Yaffe, M. (2000). First-year students' adjustment to university life as a function of relationships with parents. *Journal of Adolescent Research*, 15(1), 9-37.
- Wright, A. G., Lukowitsky, M. R., Pincus, A. L. ve Conroy, D. E. (2010). The higher order factor structure and gender invariance of the pathological narcissism inventory. *Assessment*, 17(4), 467-483.
- Zeigler-Hill, V., Clark, C. B. ve Pickard, J. D. (2008). Narcissistic subtypes and contingent self-esteem: Do all narcissists base their self-esteem on the same domains? *Journal of Personality*, 76(4), 753-774.
- Zhao, X., Lynch Jr, J. G. ve Chen, Q. (2010). Reconsidering Baron and Kenny: Myths and truths about mediation analysis. *Journal of Consumer Research*, 37(2), 197-206.
- Zimmer-Gembeck, M. J., Trevaskis, S., Nesdale, D. ve Downey, G. A. (2014). Relational victimization, loneliness and depressive symptoms: Indirect associations via self and peer reports of rejection sensitivity. *Journal of Youth and Adolescence*, 43(4), 568-582.

| Extended Abstract |

The relationship between rejection sensitivity and loneliness: The mediating roles of vulnerable narcissism, grandiose narcissism, and self esteemArda Çağlayaner¹ , Işıl Çoklar-Okutkan² **Keywords**

rejection sensitivity, vulnerable narcissism, grandiose narcissism, pathological narcissism, self-esteem, loneliness

Abstract

Rejection sensitivity and loneliness are some of the psychological factors that negatively affect people's lives. The literature has revealed evidence that rejection sensitivity may be associated with loneliness. The purpose of this study was to examine the possible mediating roles of vulnerable narcissism, grandiose narcissism, and self-esteem in the relationship between rejection sensitivity and loneliness. The research sample consisted of 296 [231 (78%) women, 63 (21.3%) men] university students in İstanbul, whose ages are between 18 and 28 years. Socio-demographic Information Form, Rejection Sensitivity Questionnaire, Pathological Narcissism Inventory, Rosenberg Self-Esteem Scale, and UCLA Loneliness Scale were used for the data collection. The findings of the analyses revealed that vulnerable narcissism, grandiose narcissism, and self-esteem significantly predict loneliness. When the serial mediation models were tested, it was found that grandiose narcissism and self-esteem in the first model, and vulnerable narcissism, and self-esteem in the second model had mediating roles respectively in the relationship between rejection sensitivity and loneliness. Research findings are discussed in the light of the literature, and the limitations of the study and its contributions to clinical practice and suggestions for future research are presented.

Rejection and loneliness are important concepts that bring along problems in the field of personal and interpersonal relations (Gao et al., 2017; London, et al., 2007). One of the prominent concepts about rejection is "rejection sensitivity". Downey and Feldman (1996) defined rejection sensitivity as anxiously anticipating rejection, being ready to perceive rejection cues, and overreacting to rejection. Individuals with high rejection sensitivity perceive the cues of rejection faster and may react negatively to these indicators. However, individuals with low rejection sensitivity expect to be accepted by others, they do not experience high levels of anxiety and/or worry about the possibility of rejection (Levy et al., 2001). People with high rejection sensitivity can avoid interpersonal relationships due to rejection anxiety which may cause loneliness (Bourgeois & Leary, 2001; Watson & Nesdale, 2012; Zimmer-Gembeck et al., 2014).

Among personality traits, especially, vulnerable narcissism is thought to be closely related to rejection sensitivity (Besser & Priel, 2010). Early studies on narcissism generally focused on the grandiose dimen-

sion, however in the last decade, vulnerable narcissism has come to the fore as a separate dimension in narcissism research, and the multidimensional structure of narcissism has been widely accepted (Cain et al., 2008; Jauk & Kaufman, 2018; Miller et al., 2017; Pincus et al., 2009).

Zeigler-Hill and colleagues (2008) suggested that people with vulnerable narcissism seek the approval of others in order to maintain and develop self-esteem. This adherence to an external affirmation may arise because of the feelings of inadequacy and inferiority of vulnerable narcissists, keeping them away from the self-enhancement strategies pursued by grandiose narcissists. This situation creates greater self-esteem instability in vulnerable narcissists and makes them more vulnerable to negative experiences such as rejection. Dickinson and Pincus (2003) also argued that individuals with high levels of vulnerable narcissism experience higher levels of anxiety in their relationships with others and stated that the reason behind this is low self-esteem. Studies of both children, adolescents, and adults seem to provide evidence about the relationship

To cite: Çağlayaner, A., & Çoklar-Okutkan, I. (2021). The relationship between rejection sensitivity and loneliness: The mediating roles of vulnerable narcissism, grandiose narcissism, and self esteem. *Journal of Clinical Psychology Research*, 5(2), 160-182.

 Arda Çağlayaner · arda.caglayaner@outlook.com | ¹Clinical Psychologist, ²Asst. Prof., Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, İstanbul Şehir University, İstanbul, Turkey.

Received Aug 7, 2020, **Revised** Nov 17, 2020/ Dec 30, 2020, **Accepted:** Dec 30, 2020

between low self-esteem and loneliness (Fordham & Stevenson-Hinde, 1999; McWhirter, 1997; Schultz & Moore, 1988). It has also been argued that this relationship is reciprocal rather than linear (Heinrich & Gullone, 2006; Peplau et al., 1982).

The purpose of the current study was to test the mediator roles of vulnerable narcissism, grandiose narcissism, and self-esteem in the relationship between rejection sensitivity and loneliness. The hypotheses put forward in the study are as follows: (H_1) Vulnerable narcissism, grandiose narcissism, rejection sensitivity, and self-esteem significantly predict loneliness, (H_2) The sequential mediating effects of grandiose narcissism and self-esteem are significant in the relationship between rejection sensitivity and loneliness. (H_3) The sequential mediating effects of vulnerable narcissism and self-esteem are significant in the relationship between rejection sensitivity and loneliness.

METHODS

Participants

The study sample consisted of 296 university students studying at a private university in Istanbul. The number of female participants in the study was 231 (78%), the number of male participants was 63 (21.3%), and two participants (0.7%) did not provide gender information. The mean age of participants is 20.18 (age range 18-28, $SD = 2.76$).

Measures

Informed Consent Form, Socio-demographic Information Form, Rejection Sensitivity Questionnaire, Pathological Narcissism Inventory, Rosenberg Self-Esteem Scale and UCLA Loneliness Scale used in printed form for data collection.

Socio-demographic Information Form The participants were asked to provide personal information such as gender, age, the place where most of their life was spent (rural/urban), with whom they live (alone/with family members/with friends/with a spouse or partner/at the dormitory).

Rejection Sensitivity Scale The Rejection Sensitivity Scale, developed by Downey and Feldman (1996), was adapted into Turkish by Göncü-Köse and colleagues (2017). This 6-point Likert type scale consists of 18 items including hypothetical social situations in which rejection is possible. Participants evaluate these items by indicating both the degree of anxiety about the situation they encounter and the attitude they expect.

In this study, internal consistency of the total score was found .85.

Pathological Narcissism Scale The Pathological Narcissism Scale was developed by Pincus et al. (2009). The scale was adapted into Turkish by Şen and Barışkin (2019). The Turkish version of the 6-point Likert type scale consists of two main dimensions (vulnerable narcissism and grandiose narcissism) and six sub dimensions. In this study, the internal consistency coefficient of the total score of the scale was .93, the internal consistency coefficient of the grandiose narcissism subscale was .82, the internal consistency coefficient of the vulnerable narcissism subscale was .92, and the internal consistency coefficient of the sub-dimensions varied between .67 and .92.

Rosenberg Self-Esteem Scale Rosenberg (1965) developed Rosenberg Self-Esteem Scale. Çuhadaroğlu (1986) conducted the Turkish adaptation study of the scale. The scale consists of 63 items and 12 sub-fields in total. In this study, the Self-Esteem subscale consisting of 10 items was used. The scale is a 4-point Likert type measurement tool, the low score in its scoring indicates the high level of self-esteem. In this study, the internal consistency coefficient of the self-esteem subscale was found .86.

UCLA Loneliness Scale The revised version of UCLA Loneliness Scale was developed by Russell and colleagues (1980). Turkish standardization study of the 4-point Likert scale with 20 items was carried out by Demir (1989). The internal consistency coefficient of the UCLA Loneliness Scale was found .85.

Procedure

Approval for this study was obtained from Istanbul Şehir University Research Ethics Committee. The data were collected at the same university during the compulsory common courses taken by students from different departments, with the permission of the lecturer who gave the course.

Statistical Analyses

Prior to analysis, normal distribution of the data tested. Skewness and kurtosis values between -1.0 and +1.0 were accepted as conformity to normal distribution (Tabachnick & Fidell, 2013). In the SPSS program, extreme values were determined by examining the graphs based on residual values and using Mahalanobis Distance (MU) Method in order to detect possible multivariate outliers. After the analyses, six participants

were removed from the data set. The SPSS 22 package program and PROCESS 3.5 macro plug-in developed by Hayes (2018) were used to test the mediation models. The indirect effects of mediator variables were interpreted on a sample of 5000 people produced using the bootstrap technique.

RESULTS

Relationships between rejection sensitivity, grandiose narcissism, vulnerable narcissism, self-esteem, loneliness, and gender variable, were evaluated with Pearson moments multiplication correlation analysis. At the end of the analysis, loneliness variable found to be positively correlated with vulnerable narcissism ($r = .32, p < .001$) and rejection sensitivity ($r = .25, p < .001$), and negatively correlated with self-esteem ($r = -.50, p < .001$). Gender ($r = .01, p > .05$) and grandiose narcissism ($r = -.11, p > .05$) found not to be significantly correlated with loneliness. Self-esteem variable found to be negatively correlated with vulnerable narcissism ($r = -.36, p < .001$) and positively correlated with grandiose narcissism ($r = .17, p < .001$).

According to the findings of regression analysis, Hypothesis 1 is supported, and it is found that rejection sensitivity, vulnerable narcissism, grandiose narcissism, and self-esteem are the significant predictors of loneliness.

We used PROCESS macro plug-in (Hayes, 2018) to analyze serial mediation models (Model 6, Sequential multiple mediation model). Results of the mediation analyses supported Hypothesis 2 and Hypothesis 3. The significance of this effects was tested using bootstrapping and the significance of the mediation effect is verified when there is no zero in the confidence interval (Preacher & Hayes, 2008). In the first model grandiose narcissism and self-esteem mediated the relationship between rejection sensitivity and loneliness, respectively [IE: $-.04$, %95 CI ($-.1027, -.0128$)]. It is seen that this model explains 26% of the variance in the loneliness variable ($R^2 = .26, F_{3,243} = 27.19, p < .001$). In the second model, vulnerable narcissism and self-esteem mediated the relationship between rejection sensitivity and loneliness, respectively [IE: $.16$, %95 CI ($.0879, .2874$)]. It is seen that this model explains 25% of the variance in the loneliness variable ($R^2 = .25, F_{3,238} = 26.66, p < .001$). As expected, it was found that grandiose narcissism positively predicted self-esteem ($\beta = .13, t = 1.95, p < .001$) in the first model, and vulnerable narcissism negatively predicted self-esteem ($\beta = -.06, t = -.65, p < .001$) in the second model.

DISCUSSION

This study was designed to expand on previous findings of the relationships between rejection sensitivity and loneliness, and it was specifically focused on grandiose narcissism, vulnerable narcissism, and self-esteem connections.

Findings of serial mediation analyses revealed that both models testing the mediating effects of grandiose narcissism and vulnerable narcissism were significant. Firstly, the serial mediating effects of grandiose narcissism and self-esteem were found to be significant in the relationship between rejection sensitivity and loneliness. The literature suggests that experiences of rejection are threatening for grandiose narcissism, but grandiose narcissists follow a strategy to maintain their self-esteem while dealing with the experience of rejection, and even devalue the person who denies them in this process. In this case, it can be thought that the strategy of expanding self-esteem used by grandiose narcissism while dealing with rejection sensitivity may be functional. Self-enhancement is a psychological phenomenon often associated with narcissism (John & Robins, 1994; Paulhus, 1998). Although it is a controversial approach, many researchers have argued that positive bias in self-perception may be adaptive in terms of mental health of the individual and they also presented evidence for this approach with longitudinal studies (Bonanno et al., 2002; Dufner et al., 2015).

Secondly, the serial mediation effect of vulnerable narcissism and self-esteem was significant in the relationship between rejection sensitivity and loneliness. These findings are consistent with the suggestion that vulnerable narcissists fail to regulate their self-esteem and they constantly are in need of external feedback (Besser & Priel, 2010). That is why adherence to social approval make vulnerable narcissists overly sensitive, resulting in higher stress on interpersonal relationships and avoidance of social relationships (Dickinson & Pincus, 2003).

Some limitations could be addressed. The current study investigated the effects of rejection sensitivity, narcissism and self-esteem on loneliness in a non-clinical sample. Future studies designed to make comparisons with clinical samples may result in important clinical implications. In addition, the data is simply based on undergraduates' self-reports and the findings are prone to mono-method bias. Therefore, it is necessary to replicate the findings using different populations in order to examine the effects of socio-demographic factors. Finally, it is important to highlight that drawing conclusion of a causal link between variables

through mediation analysis is not adequate. That means the results should be discussed along with the possible links between the variables.

The main contribution of the present study is to offer new insights to the literature that both dimensions of pathological narcissism (grandiose and vulnerable) and self-esteem mediate the rejection sensitivity and loneliness linkage. In this regard, this research may contribute to the literature of interpersonal relationships. Understanding the developmental perspective and the connection between rejection sensitivity and vulnerable narcissism in individuals who suffer from loneliness because of rejection anxiety can shed a light on the intervention methods to be developed.

Compliance with Ethical Standards Ethical approval was obtained from İstanbul Şehir University Ethical Committee (Approval Date: 11.11.2019, Approval Number: 44/2019/1).

Conflict of Interest The authors declare that they have no conflict of interest.

REFERENCES

- Besser, A., & Priel, B. (2010). Grandiose narcissism versus vulnerable narcissism in threatening situations: Emotional reactions to achievement failure and interpersonal rejection. *Journal of Social and Clinical Psychology, 29*(8), 874-902.
- Bonanno, G. A., Field, N. P., Kovacevic, A., & Kaltman, S. (2002). Self-enhancement as a buffer against extreme adversity: Civil war in Bosnia and traumatic loss in the United States. *Personality and Social Psychology Bulletin, 28*(2), 184-196.
- Bourgeois, K. S., & Leary, M. R. (2001). Coping with rejection: Derogating those who choose us last. *Motivation and Emotion, 25*(2), 101-111.
- Cain, N. M., Pincus, A. L., & Ansell, E. B. (2008). Narcissism at the crossroads: Phenotypic description of pathological narcissism across clinical theory, social/personality psychology, and psychiatric diagnosis. *Clinical Psychology Review, 28*(4), 638-656.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adolesanlarda benlik saygısı [Self-esteem in adolescents]*. Unpublished medical speciality thesis. Hacettepe University Faculty of Medicine, Department of Psychiatry, Ankara.
- Demir, A. (1989). UCLA yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi, 7*(23), 14-18.
- Dickinson, K. A., & Pincus, A. L. (2003). Interpersonal analysis of grandiose and vulnerable narcissism. *Journal of Personality Disorders, 17*(3), 188-207.
- Downey, G., & Feldman, S. I. (1996). Implications of rejection sensitivity for intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, 70*(6), 1327-1343.
- Dufner, M., Reitz, A. K., & Zander, L. (2015). Antecedents, consequences, and mechanisms: On the longitudinal interplay between academic self-enhancement and psychological adjustment. *Journal of Personality, 83*(5), 511-522.
- Fordham, K., & Stevenson-Hinde, J. (1999). Shyness, friendship quality, and adjustment during middle childhood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 40*(5), 757-768.
- Gao, S., Assink, M., Cipriani, A., & Lin, K. (2017). Associations between rejection sensitivity and mental health outcomes: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review, 57*, 59-74.
- Göncü-Köse, A., Özen-Çıplak, A., Ulaşan-Özgüle, E. T., & Sümer, N. (2017). Adapting rejection sensitivity questionnaire into Turkish. *Nesne Psikoloji Dergisi, 5*(11), 383-403.
- Hayes, A. F. (2018). Partial, conditional, and moderated mediation: Quantification, inference, and interpretation. *Communication Monographs, 85*(1), 4-40.
- Heinrich, L. M., & Gullone, E. (2006). The clinical significance of loneliness: A literature review. *Clinical Psychology Review, 26*(6), 695-718.
- Jauk, E., & Kaufman, S. B. (2018). The higher the score, the darker the core: The nonlinear association between grandiose and vulnerable narcissism. *Frontiers in Psychology, 9*, 1305.
- John, O. P., & Robins, R. W. (1994). Accuracy and bias in self-perception: Individual differences in self-enhancement and the role of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology, 66*(1), 206-219.
- Levy, S. R., Ayduk, Ö., & Downey, G. (2001). The role of rejection sensitivity in people's relationships with significant others and valued social groups. *Interpersonal Rejection, 251-289*.
- London, B., Downey, G., Bonica, C., & Paltin, I. (2007). Social causes and consequences of rejection sensitivity. *Journal of Research on Adolescence, 17*(3), 481-506.
- McWhirter, B. T. (1997). A pilot study of loneliness in ethnic minority college students. *Social Behavior and Personality: An International Journal, 25*(3), 295-304.
- Miller, J. D., Lynam, D. R., Hyatt, C. S., & Campbell, W. K. (2017). Controversies in narcissism. *Annual Review of Clinical Psychology, 13*(1), 291-315.
- Paulhus, D. L. (1998). Interpersonal and intrapsychic adaptiveness of trait self-enhancement: A mixed blessing? *Journal of Personality and Social Psychology, 74*(5), 1197-1208.
- Peplau, L. A., Miceli, M., & Morasch, B. (1982). Loneliness and self-evaluation. *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy, 135-151*.
- Pincus, A. L., Ansell, E. B., Pimentel, C. A., Cain, N. M., Wright, A. G., & Levy, K. N. (2009). Initial construction and validation of the pathological narcissism inventory. *Psychological Assessment, 21*(3), 365-379.
- Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2008). *Assessing mediation in communication research* (13-54). The Sage sourcebook of advanced data analysis methods for communication research.
- Rosenberg, M. (1965). Rosenberg self-esteem scale (RSE).

- Acceptance and commitment therapy. Measures package*, 61(52), 18.
- Russell, D., Peplau, L. A., & Cutrona, C. E. (1980). The revised UCLA loneliness scale: Concurrent and discriminant validity evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39(3), 472.
- Schultz Jr, N. R., & Moore, D. (1988). Loneliness: Differences across three age levels. *Journal of Social and Personal Relationships*, 5(3), 275-284.
- Şen, G., & Barışkın, E. (2019). Patolojik narsisizm envanterinin Türkçe standardizasyonu, geçerlik ve güvenirliğinin sınanması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 30(2), 118-129.
- Tabachnick, B.G., & Fidell L.S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.) Boston.
- Watson, J., & Nesdale, D. (2012). Rejection sensitivity, social withdrawal, and loneliness in young adults. *Journal of Applied Social Psychology*, 42(8), 1984-2005.
- Zeigler-Hill, V., Clark, C. B., & Pickard, J. D. (2008). Narcissistic subtypes and contingent self-esteem: Do all narcissists base their self-esteem on the same domains? *Journal of Personality*, 76(4), 753-774.
- Zimmer-Gembeck, M. J., Trevaskis, S., Nesdale, D., & Downey, G. A. (2014). Relational victimization, loneliness and depressive symptoms: Indirect associations via self and peer reports of rejection sensitivity. *Journal of Youth and Adolescence*, 43(4), 568-582.